SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
8/2016
27. február 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

HUMENSKÝ KAŠTIEĽ DOSTÁVA NOVÝ ŠAT Strana 4.

ORLOVI TATRANSKÉMU ZNOVA ZOSILNELI KRÍDLA Strana 5.

EXULANT BOHUŠ RAPOŠ – CUDZINA NIE JE DOMOV Strana 6.

RADŠEJ ZAŽAŤ SVETIELKO, AKO IBA PREKLÍNAŤ TMU Strana 10.

KŇAZ JONÁŠ ZÁBORSKÝ ZÁPASIL S TMÁRSTVOM Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Politici si idú nohy dolámať, aby na svojich voličov čo najlepšie zapôsobili. Ich úsmevy z reklamných plagátov zaplavili celé Slovensko. Predbiehajú sa v pózach pred kamerami či fotoaparátmi. Zrazu sú odborníkmi na všetko, no najmä nezabúdajú nasľubovať aj modré z neba – teda to, čo sa splniť nedá. Na to sme si už zvykli... Už od čias Kalinčiakovej Reštavrácie sa politici pred voľbami podlizujú Slovákom, aby potom na nich vo funkciách potichu zabudli.

V modernej dobe však „guľáš a pivo“ voľby nevyhrávajú. V pokrivenom zrkadle mediálnych vládcov sú kortešačky omnoho sofistikovanejšie. Narúšajú pritom historickú skúsenosť, že politickí uchádzači sa snažili voličom nadbiehať. V súčasnosti predvolebný boj skĺzol do premyslených manipulácií. Ako inak si dokážeme vysvetliť náhodu so štrajkovými aktivitami zdravotných sestier a niektorých učiteľov. Nevedeli azda, že nízke mzdy a zlé pracovné prostredie majú už roky rokúce? Zrazu mesiac pred voľbami sa prebrali a požiadavkami v stá miliónoch eur sa snažili zatlačiť vládu do kúta. Iste, nároky sestier i učiteľov sú sčasti opodstatnené. Investície do slovenského školstva a zdravotníctva sú viac ako nutné. No načasovanie a fakt, že ich rukojemníkmi sa stali pacienti a žiaci, spôsobili, že ich protesty sa napokon nestali celonárodným hnutím. Štrajkovalo do desať percent škôl a niekoľko nemocníc. Do kampane sa následne zapojili aj „nezávislé“ agentúry prieskumov verejnej mienky, ktoré voličov masírovali, že Slovákov najviac trápia otázky školstva a zdravotníctva. Náhoda? Po tom, ako začali klesať preferencie vládnej strany a pokles z 35 percent sa zastavil na 32 percentách, štrajkujúci učitelia utíchli a zdravotné sestry sa začali vracať do nemocníc.

Nebezpečná hra. Až natoľko, že možno samotné sestry a učitelia boli „niekým“ zneužití. A tak sa aj stalo. Nie všetky sestry sa môžu vrátiť späť na svoje miesta, ktoré medzičasom nemocnica obsadila inými pracovníkmi. Ostanú na ulici. Čo už. Účel svätí prostriedky. Štrajková kampaň pomohla.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor

R - 2016009

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

Bruselu prekáža, že Slováci uprednostňujú vlastné potraviny pred zahraničnými

ŽALOBA ZA OCHRANU POTRAVÍN

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Andrej Mišanek

Európskej komisii je proti srsti, že Slovensko preferuje spotrebu slovenských potravín v obchodných reťazcoch aj tým, že tie musia povinne zverejňovať ponúkané percento potravín vyrobených u nás. Slovensku hrozí dokonca žaloba z Bruselu.

Samotné obchodné reťazce si vo vyjadreniach svojich marketingových špecialistov takúto povinnosť chvália a vnímajú ju ako atraktívny marketingový nástroj na prilákanie zákazníkov. Európskej únii však prekáža, že u nás reťazce ponúkajú „až“ 62,5 percenta slovenských výrobkov. Pritom sú krajiny, ktoré ich percentuálne kúpili viac – v Českej republike 71 percent, v Nemecku podobne, v Poľsku 80 percent a vo Francúzsku dokonca až 82 percent.

■ VYPLÁCA SA

Podľa ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ľubomíra Jahnátka sa kupovanie domácich potravín osvedčilo a mnohí zákazníci ich dokonca preferujú pred podobnými zahraničnými.

„Ľudia nejdú cielene po slovenských výrobkoch, ale idú do obchodu s vedomím, že je potrebné kupovať domácu produkciu,“ vysvetlil pre médiá aj analytik obchodu Ľubomír Drahovský. Doplnil, že „žiadna diskriminácia importovaného tovaru by nemala byť. Ale zas na druhej strane, každý štát Európskej únie robí svoju propagandu na to, aby sa čo najviac kupovala domáca produkcia“.

Ak Slovensko svoje pozície neobháji, Európska komisia predloží túto „kauzu“ medzinárodnému súdnemu dvoru v Luxemburgu. Zverejňovanie percenta ponúkaných slovenských potravín je totiž z pohľadu Európskej komisie prekážkou voľného pohybu tovarov. Pritom systém označovania pôvodu potravín existuje aj v susednej Českej republike. V tamojších veľkých predajniach je spravidla pri vchode zverejnený zoznam krajín, z ktorých pochádza najväčšie percento tovaru v predajni.

■ NAJNOVŠIE TRENDY

A ako sa v priebehu času mení podiel slovenských potravín, ktoré ponúkajú naše obchodné reťazce. V porovnaní s prvým polrokom 2015 nastal mierny, a teda z nášho pohľadu pozitívny nárast. Monitoring sa robil na predaných výrobkoch v štyridsiatich šiestich obchodných reťazcoch, ktorých podiel na predaji slovenských potravín je vyšší o desať miliónov eur.

„V súčasnosti ide o najlepší prieskum, lebo hovorí o reálnom predaji a má najvyššiu výpovednú hodnotu. Vzhľadom na chaos v potravinárskej oblasti na európskom trhu je 62,5 percenta veľmi dobrý výsledok. Je to tiež skvelá vizitka pre našich potravinárov a poľnohospodárov,“ povedal minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ľubomír Jahnátek.

Zo všetkých obchodných reťazcov mali najlepšie výsledky obchodné spoločnosti COOP Jednota vo Vranove nad Topľou, v Michalovciach a v Humennom. COOP Jednota má 68,2-percentný podiel predaja slovenských potravín. Je teda nad priemerom ponuky v obchodoch.

V Poľsku, Čechách, Nemecku, Rakúsku je prirodzené, že spotrebitelia podporujú kúpou najmä domácu produkciu. Aj keď je zahraničný produkt o pár centov lacnejší, neuprednostnia ho pred domácim, pretože si uvedomujú, že jeho kúpou by podporili ekonomiku cudzieho štátu. Rovnaký je postoj tamojších vlád. Niektoré štáty majú dokonca stanovené zákonom, koľko percent domácich produktov sa má predávať v obchodných sieťach pôsobiacich na území štátu. Svoj vplyv na vedomie spotrebiteľa v tomto smere využívajú aj všeobecne známe a populárne osobnosti. To isté by mohli na podporu slovenskej produkcie urobiť aj slovenské osobnosti a celebrity.

■ PRÍSTUP MATIČIAROV

Vážení čitatelia, milí matičiari! Je aj na nás, ako budeme podporovať tých, ktorí sa snažia ponúkať na Slovensku Slovákom viac kvalitných slovenských potravín. V Európe sa schyľuje k ďalšej mliečnej vojne, na inom mieste týchto novín píšeme o dotáciách, ktoré v Nemecku dostanú producenti bravčového mäsa. Podporme našich prvovýrobcov, kupujme a najmä žiadajme si ich potraviny v našich predajniach. Sme naozaj odkázaní na dovoz všetkého zo susedného Poľska? Alebo budeme u nás kupovať mliečne výrobky z Nemecka, lebo si ich výrobcovia budú môcť dovoliť cenovú vojnu dotovanú ich štátom? Zmena prístupu k nákupom nemá nič spoločné s nacionalizmom, ide o úprimný patriotizmus.

3 OTÁZKY PRE:

akad. mal. Jozefa PORUBČINA, výtvarníka a zberateľa umenia

Busta Andreja Hlinku čaká na odliatie do bronzu

● Ste majiteľom posledného sochárskeho stvárnenia podoby Andreja Hlinku jeho osobným sochárom Jánom Koniarkom. Dielo je u vás v opatere už dlhé roky. Čo treba urobiť, aby sa posledná busta národného velikána predstavila verejnosti?

Sadrová busta je vyhotovená v nadživotnej veľkosti. Samotné dielo je vysoké vyše deväťdesiat centimetrov a stvárňuje hlavu, ramená a celý hrudník A. Hlinku v sutane. Predlohu treba odliať do bronzu a môže sa vyhotoviť päťkrát, pričom každý jeden z piatich odliatkov bude považovaný za originál. Potom sa môžu podobizne predstaviť verejnosti. Ja sám som však maliar, teda odlievanie do bronzu musí urobiť odborník, ktorý sa tým zaoberá.

● Aké by mali byť najbližšie kroky, aby sa dielo mohlo úspešne realizovať?

Najprv treba nájsť vhodného a ochotného investora. Od neho bude závisieť, koľko odliatkov sa rozhodne nechať vyrobiť. V spolupráci s investorom potom treba vyhľadať a osloviť skúseného majstra, ktorý má dielňu, a, samozrejme, treba mať aj kvalitný materiál, teda bronz, v ktorom sa predloha zveční na hotové a trvalé výtvarné dielo. Ja osobne som investora zatiaľ nehľadal, ak si niektorý prečíta tento článok, môže sa prihlásiť aj prostredníctvom vášho týždenníka.

● Kde by posledné dielo Jána Koniarka, podľa vás, mohlo byť umiestnené?

Bude to závisieť od počtu vyhotovených originálov. Busta A. Hlinku v bronze pri jej veľkosti umiestnená na zodpovedajúcom podstavci v primeranej výške môže stáť v exteriéri aj v interiéri. To bude závisieť od toho, ako a s kým sa dohodne budúci investor. Ak by to boli napríklad cirkevné kruhy, určite by vedeli, kam bustu Andreja Hlinku dôstojne umiestniť. Otvorené sú však rôzne možnosti.

Zhovával sa
Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: Autor

V SNN 9/2016 SI PREČÍTATE

- Štefan Packa zostavil najnovšiu kuchársku knihu s dcérou Patríciou
- Väčšinu štátov sveta sužuje obrovská zadlženosť domácej ekonomiky
- Pokračujeme v seriáli o J. Cígerovi-Hronskom ako novinárovi a publicistovi

Uskutočnilo sa historické stretnutie pápeža s patriarchom Kirillom

Predstavitelia cirkví sa upierajú na Rusko

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Iba týždeň prešiel od okamihu, keď pápež František požiadal o naliehavé stretnutie s moskovským patriarchom Kirillom, a schôdzka sa uskutočnila. Nijaké prevratné udalosti za takmer tisíc rokov nevyvolali stretnutie najvyšších predstaviteľov východnej a západnej cirkvi. Až tieto dni. Čo sa stalo? Čo sa deje so svetom, že sa predstavitelia cirkví bezodkladne zišli?

Nezdá sa pravdepodobné, žeby sa František motivoval fatimským tretím tajomstvom. To síce nepredpovedá nič dobré, no skôr sa zdá, že bezprostredným impulzom je angažovanie sa Turecka v Sýrii. Ruská pravoslávna cirkev oznámila Ministerstvu zahraničných vecí Ruskej federácie, že ju pápež František informoval o svojich obavách z toho, že svet stojí nad priepasťou veľkej vojny. Podľa pápeža Františka „Putin je jediným človekom, s ktorým sa katolícka cirkev môže spojiť na záchranu kresťanov na východe“, a „je dôležité spojiť sily s Ruskom na záchranu kresťanstva vo všetkých regiónoch sveta, kde je kresťanstvo potlačované“. Stretnutie oboch predstaviteľov cirkví sa uskutočnilo v Kube 12. februára 2016.

■ SPOLOČNÁ DEKLARÁCIA

V roku 1054 došlo v Carihrade (dnešnom Istanbule) k rozkolu v cirkvi. Až dovtedy bol primát rímskeho pápeža v cirkvi všeobecne uznávaný. Od okamihu, keď v chráme Božej Múdrosti zazneli slová, „nech tu súdi Boh“, išli východná a západná cirkev svojou cestou. Keďže východní kresťania (pravoslávni) nemali spoločného patriarchu, bolo takmer nemožné, aby nastal dialóg medzi oboma cirkvami. Na ten ich neprinútila ani turecká invázia do Európy, ktorá sa skončila v 17. storočí, ani dve svetové vojny. Čo teda donútilo pápeža Františka a patriarchu Moskvy a celej Rusi Kirilla stretnúť sa a vydať spoločnú deklaráciu?

Nepochybne súčasná situácia kresťanov vo svete, ale aj vývoj na starom kontinente. O návštevu Moskvy sa v minulosti veľmi usiloval sv. Ján Pavol II. Moskva však nechcela pripustiť vplyv západnej cirkvi v Rusku a návšteva sa nikdy neuskutočnila. Prečo sa pápež stretol s patriarchom Moskvy a celej Rusi, a nie s konštantínopolským patriarchom, ktorý je považovaný za akúsi neoficiálnu autoritu pravoslávnej cirkvi? Nepochybne je za tým Putinova politika, ktorý sa vehementne postavil za duchovné piliere ľudskej existencie.

■ ZACHOVAŤ EURÓPU

V deklarácii sa zvlášť konštatuje, že „premena niektorých krajín na sekularizované spoločnosti, ktorým je cudzí každý odkaz na Boha a na jeho pravdu, predstavuje vážnu hrozbu pre náboženskú slobodu“. Najvyšší cirkevní predstavitelia vyzývajú k ostražitosti voči takej integrácii, ktorá by nemala rešpekt voči náboženským identitám, a pritom ostáva otvorená príspevku iných náboženstiev pre našu civilizáciu. Signatári deklarácie sa veľmi jasne vymedzujú k súčasnej utečeneckej kríze, keď žiadajú „kresťanov vo východnej a v západnej

Pápež František a patriarcha Kirill hľadali východiská z krízy sveta.

Európe, aby sa zjednotili na spoločné svedectvo o Kristovi a evanjeliu, aby si tak Európa zachovala svoju dušu formovanú po dve tisícročia kresťanskou tradíciou“. František a Kirill vyjadrili znepokojenie i nad krízou rodiny v mnohých krajinách, ľútosť nad inými formami spolunažívania, postavenými na úroveň manželstva muža a ženy posväteného biblickou tradíciou. Vyjadrili sa tiež k eutanázii i k rozvoju lekárskych praktík asistovaného plodenia.

■ SME BRATIA...

Deklarácii Františka a Kirilla venuje svet veľkú pozornosť. Slovenska sa bezprostredne dotýka stať o zmierení gréckokatolíkov s pravoslávnymi. Po druhej svetovej vojne bola v bývalom Česko-Slovensku gréckokatolícka cirkev zrušená a jej veriacich prevzala pravoslávna cirkev. Vtedajšia moc predpokladala, že týmto spôsobom vyradí viac veriacich spod vplyvu Ríma. Je neodpustiteľné, že Slovenský rozhlas neoslovil slovenských cirkevných historikov do diskusnej relácie k deklarácii, ale – ako už býva zvykom – pozvali historika z Česka. Teda z druhej najateistickejšej krajiny na svete, aj keď napríklad profesorka Emília Hrabovec je členkou Pápežského výboru pre historické vedy. Ide iba o neprofesionalitu alebo o zámer predstaviť Slovákov ako neschopných vyjadrovať sa k témam? Alebo... No, nevyznamenal sa ani týždenník Katolícke noviny. Kým český KT venoval tejto udalosti veľký priestor, slovenský pár riadkov.

Dejiny sa s Nemeckom nemaznajú, stojí pred ďalšou kapituláciou?

Štvorka sa zjednotila proti ochotným

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

„Štvorka proti Merkelovej. Povstanie proti nemeckej utečeneckej politike,“ píše nemecký vplyvný denník General – Anzeiger. Stalo sa totiž doteraz nepredstaviteľné. Česko, Slovensko, Poľsko a Maďarsko zjednotili v Prahe svoje názory a postoje v utečeneckej kríze a chystajú sa na ostrý stret s „koalíciou ochotných krajín“, ktoré nemeckú kancelárku Angelu Merkelovú podporujú.

Kto z koho – tak znie náplň eurosamitu, ktorého výsledky v čase uzávierky čísla ešte neboli známe. Podľa Slovenska však chýba v otázkach migrácie európskym politikom zmysel pre realitu. Rokovanie krajín V4 v Prahe prinieslo zhodu v požiadavke, aby Európska únia podporila Bulharsko a Macedónsko v ochrane hraníc. Ak tak nespraví, bude to vlastnými silami riešiť zoskupenie bývalých „východných“ krajín s názvom V4. Predstavitelia týchto krajín zároveň požadujú, aby si Európa pripravila aj záložný plán B, ak by zlyhala pomoc Grécku a Turecku v ochrane vonkajších hraníc Schengenu. „Plán B by sa mal uplatniť, ak do apríla nedokáže Grécko v ochrane schengenských hraníc zvrátiť situáciu k lepšiemu,“ povedal predseda vlády SR Robert Fico.

■ NEMÁME VYSKAKOVAŤ

Luxemburský minister zahraničných vecí Jean Asselborn ešte pred pražským rokovaním V4 varoval, že by sa „vyšehradská skupina mohla stať tvárou v tvár migračnej kríze spolkom odpadlíkov“. Teda inak povedané, že sme neposlušní a zlí. V4 však upozorňuje, že doterajší vývoj môže ohroziť základné piliere európskej integrácie, najmä princíp voľných hraníc pod názvom Schengen. Zlyhanie v tejto oblasti by mohlo spochybniť samotné základy Európskej únie a malo by výrazné negatívne, hospodárske, sociálne a iné, hoci aj symbolické dosahy. Po schôdzke V4 navštívil Prahu aj predseda Európskej rady Donald Tusk, ktorý jej závery odmietol s tým, že Európa si musí zachovať jednotu a Grécko nemožno z nej vynechávať.

■ NEPOPULARITA MERKELOVEJ

Od politiky „wilkommen“ – teda ústretového vítania neobmedzeného počtu utečencov v Nemecku a v Európe, ktorej autorkou je kancelárka Merkelová, sa však odvracia čoraz viac aj „starých“ členských krajín.

V samotnom Nemecku nebol post kancelára nikdy taký ohrozený aj domácou opozíciou, ako je v súčasnosti pozícia Angely Merkelovej. Zaujímavá je reakcia bývalého českého prezidenta Václava Klausa na najnovšie postoje V4. On sám považuje Európsku úniu „za klub vyvolených, do ktorého nikto iný nemal mať prístup. O našom členstve v EÚ sa dlho vôbec nehovorilo. Očakával sa dlhý čas, než sa tieto krajiny, teda my, na – v ich očiach prijateľnú – úroveň svojej vyspelosti dostanú. A práve preto vznikla myšlienka Vyšehradu“, vysvetľuje Václav Klaus. Podľa neho práve zoskupením Vyšehradskej štvorky sa mali jej členovia učiť integrovať. Nás to malo „zamestnať“ natoľko, aby sme sa nepokúšali stále silnejšie ťukať na dvere Európskej únie a nebodaj aj žiadať o členstvo.

Václav Klaus tiež konštatoval, že doteraz „V4 voči EÚ nikdy nesformulovala jednotný postoj. A ak ho aj sformulovala, hneď po príjazde do Bruselu ho niektorá z členských krajín zabudla. Poslednou ukážkou bolo podľa bývalého českého prezidenta minuloročné hlasovanie o kvótach voči prisťahovalcom. Najprv sa V4 zhodla na spoločnom postoji, a potom ho Poľsko porušilo. Dosluhujúca vláda totiž dala prednosť zapáčiť sa bruselským mocipánom. Po voľbách Poľsko svoj postoj rýchlo zmenilo. „Teraz sa slabým článkom v tejto veci stala Česká republika. Postoje dnešnej novej poľskej vlády, postoje Ficovej vlády aj postoje Orbánovej administratívy sú ďaleko sebavedomejšie ako postoj vlády českej,“ tvrdí Václav Klaus.

VŠIMLI SME SI

Agitácia takzvaných občianskych aktivistov za účasť na voľbách tu vyskakuje spoza každého rohu pred každými voľbami. Otázka znie, či tieto aktivity nie sú kontraproduktívne. Voliť je vo väčšine štátov právo občana, v niektorých štátoch EÚ je to dokonca povinnosť. Ako však aktivisti prišli na to, že ešte pred voľbami majú právo urážať časť elektorátu na základe svojich pomýlených postojov k staršej generácii?

Hlúpa súčasť kampane

Na sociálnych sieťach sa objavuje znevažujúci až diskriminačný prvok, ktorý sa dá označiť aj ako generačný rasizmus. Anonymný internetový leták otázkou pri fotografii staršej dámy vyzýva na účasť vo voľbách. Asi by sme pri odhalení tých, čo sa pri takom konaní skrývajú za anonymitu, rýchlo prišli na fakt, že sú to ľudia inak veľmi otvorení „slniečkarským“ aktivitám. Neprekážajú im homosexuálne ani cudzinecké komunity, ale prekážajú im vlastní predkovia. Tých by najradšej zbavili slobody voliť, ba možno aj svojprávnosti. Nuž, takí aktivisti sú zjavne duchovní bezdomovci, našu vlasť by odovzdali do rúk komukoľvek, len nechcú, aby sme o nej rozhodovali my sami.

Na facebooku to jeden z tých úbožiakov na adresu tunajšej staršej generácie zaklincoval takýmto statusom: „Po sedemdesiatke by už nemali mať právo voliť a šoférovať už vonkoncom...“ Nuž, azda ten úbožiak nevyrastal bez predkov, čo by inak vysvetľovalo jeho postoj, ale je jasné, že vyrástol do svojho terajšieho veku bez rozumu, lebo mozog iste má aspoň na plnenie si primárnych telesných potrieb... Takíto hlupáci tu chcú posudzovať ľudí, či majú, alebo nemajú právo voliť. Mimochodom, pani na obrázku sa v skutočnosti nevolá Mária a na Slovensku voliť nebude. Staršia dáma sedela na lavičke v parku v New Yorku, kde ju zachytila známa fotografka. Aj to je dôkaz, že manipulátori sa neštítia ničoho bezcharakterného...

(rkh)

Nemci pochopili, že embargo voči Moskve poškodzuje aj ich podnikateľov

Bez ruského trhu Európa nefunguje

Zavedenie ekonomických sankcií voči Rusku bolo politickým gestom ako odpoveď na anexiu Krymu, ktorý je v Európe aj tak každému v podstate okrem možnosti dovolenkovať – nanič. Za Krym „nanič“ však Európa dobrovoľne stratila ruský trh najmä s potravinami. Konečne to však pánom ministrom došlo. Európa dlhodobo zápasí s nízkymi cenami potravín, predovšetkým mlieka a bravčového mäsa. Ich terajšia úroveň nepokrýva ani len produkčné náklady.

Najvážnejšou príčinou neustále sa zhoršujúcej situácie je embargo voči Rusku. Celá produkcia potravín z Európy, ktorá mala kedysi spoľahlivé umiestnenie na obrovskom trhu v štátoch bývalého Sovietskeho zväzu, teraz trčí vo vzduchoprázdne. Minister pôdohospodárstva Nemecka Christian Schmidt na budúce stretnutia ministrov poľnohospodárstva Európskej únie zrazu navrhuje „novú stratégiu“. Takticky a diplomaticky, aby si nenahneval zaoceánskych partnerov, najmä politických, ju nazýva „dvojaká stratégia“.

Prvá línia tejto stratégie je podľa Schmidta v podstate jednoduchá. Treba iba s Ruskom pod patronátom WTO (Svetovej obchodnej organizácie) začať rokovať o postupnom otvorení tamojšieho trhu pre produkty európskych farmárov. To samo osebe však vôbec nie je jednoduché najmä po tom, ak si takzvaný „demokratický“ svet predsavzal, že vyhladovaním Ruska ho donúti sekať politickú dobrotu. Aj keď už v čase rozhodovania o sankciách proti Rusku reálne uvažujúci politici tvrdili, že embargo uškodí najmä Európe. A ako naozaj vidno, najviac z tejto situácie ťaží náš južný sused, ktorý s Ruskom dlhodobo udržiava dobré vzťahy a prináša mu to nebývalú hospodársku stabilitu,

ČO INÍ NEPÍŠU

prosperitu aj s ďalšou perspektívou, najmä v energetike.

Po druhej línii by sa mal podľa Schmidta spustiť núdzový program dotácií v rámci EÚ. Dotácia by mala slúžiť na podporu exportu najmä bravčového mäsa a mlieka z Európy na zahraničné trhy. Mimochodom, takzvané „ruské sankcie“ len za rok 2015 pripravili Nemcov o takmer miliardu eur na zisku z produkcie v potravinárskom sektore. To je naozaj pekná suma a bolo by zaujímavé vedieť, o koľko miliónov vinou embargovej „srandy“ prišli poľnohospodári na Slovensku.

Nemeckí chovatelia dojníc už od štátu pritom dostali dotáciu približne šesťdesiat miliónov eur. Koľko dostali naši, nie je známe, ale predpokladáme že nič. Popritom je už aj tak dotačná politika Únie veľmi nespravodlivá a diskriminačná voči takzvaným „novým krajinám“. Poľnohospodári v Nemecku a vo Francúzsku stratili trpezlivosť. Ruské embargo ich ničí ako hurikán. Berie so sebou farmu za farmou. Slovenské farmy sa držia už roky len zázrakom. Tá prvá strategická línia nemeckého ministra poľnohospodárstva teda vôbec nie je „od veci“. Treba len nájsť odvahu, ako ekonomické argumenty a záujmy povýšiť nad tie politické. A začať v Bruseli používať zdravý a najmä samostatný rozum.

Ivan BROŽÍK
Ilustračné foto: internet

NÁZORY

Matovič má očividne problém

Roman MICHELKO

Asi sa dalo očakávať, že finiš volebnej kampane poznačí nejaký ten škandál. Iste, pochybný predaj vlastnej živnosti (s cieľom agresívnej daňovej optimalizácie) svojmu exzamestnancovi (bielemu koňovi) nie je škandál veľkosti Gorily, ale približuje sa ku kauze londýnskych schránok, ktoré držali ochranné známky SDKÚ, cez ktoré sa z pochybných zdrojov – pravdepodobne provízií z privatizácie – financovala strana a ktorej dôsledkom bolo nekandidovanie Dzurindu v spomenutých voľbách. Poďme však k meritu veci.

Igor Matovič už od svojho vstupu do politiky vystupoval ako „najčistejší z čistých“, veľký a neohrozený bojovník proti korupcii, „rytier bez bázne a hany“. Ako sa však ukázalo, až takú snehobielu podnikateľskú minulosť nemá. Iste, jeho podnikateľský projekt – celoplošné inzertné noviny – bol dobrý nápad a ukázal sa aj komerčne úspešný, problém nastal, keď sa chcel posunúť na „vyšší level“. Keď chcel previesť svoj biznis zo živnosti na akciovku, mal štandardne ukončiť živnosť a pokračovať jasne a transparentne v eseročke. To sa však nestalo.

Dnes nás kŕmi rozprávkami o tom, že takúto pochybnú transakciu mu poradila daňová poradkyňa. Úplne mimo sú jeho tvrdenia, že predal svoju živnosť, na účte ktorej bolo vyše 121 miliónov Sk, za dvadsaťtisíc eur (teda približne za šesťstotisíc Sk) a potom si už z cudzej firmy, kde však stále mal dispozičné právo, previedol aktíva, teda finančný zostatok, už spomenutých okolo 120 miliónov Sk, na svoj súkromný účet. Každý, kto má elementárnu mieru súdnosti, vie, že ak na účte firmy bolo 121 miliónov Sk, tak kúpna cena mala byť tých 121 miliónov plus ďalšie aktíva. Takáto suma by sa potom zdanila ako jednorazový príjem, a to, čo by ostalo, by bol čistý zdanený príjem, ktorý by si potom mohol pokojne užívať alebo investovať podľa svojej slobodnej vôle. To sa však nestalo.

KOMENTÁR

Naopak, Matovič mal iste nielen pre túto transakciu dlhodobé problémy s daňovým úradom, a preto všelijako špekuloval. Prepis celého majetku na manželku pre jeho vstup do politiky je tiež len legenda. Matovičov problém bol v tom, že sa veľmi rýchlo dostal pre neho k veľmi veľkým peniazom a nevedel celkom, čo s tým. Práve v tejto životnej situácii však nešiel cestou štandardného a transparentného zdaňovania svojich ziskov, ale začal špekulovať, až sa dostal do špirály špekulácií a lží, ktorá ho dnes dobieha.

Pričom „umelecká“ hodnota jeho „výhovoriek a vysvetlení“ má veľmi nevyrovnanú úroveň. Niekedy sa mi zdá až absurdné, že bez náznaku hanby dokáže do očí chladnokrvne tvrdiť lož, ktorá je veľmi ľahko vyvrátiteľná, dúfajúc, že ľudia sú takí sprostí, že to hneď neprehliadnu alebo že si to neoveria a sugestívne podaná lož v jeho podaní sa stane pravdou. To je napríklad kauza rotačky, ktorú doniesol rozmontovanú po súčiastkach, aby sa vyhol clu. Stalo sa to v roku 2002, teda približne dva roky pred prvým májom 2004, keď sme vstúpili do Európskej únie, a tým aj do colnej únie. Každý z nás si veľmi dobre pamätá tento dátum a každý, kto obchoduje v rámci Európskej únie, vie, že dovozné clá boli zrušené až k tomuto dátumu. Matovič však bez náznaku zaváhania, tvrdo na „drzovku“, hádam tri či štyrikrát pred televíznymi kamerami zaklame, že v roku 2002 už Slovensko bolo v colnej únii, a teda clo by neplatil tak či tak.

Nech už to dopadne akokoľvek, je jasné, že Matovič sa dostal do ťažkej defenzívy a na umelecký dojem ťažko prehráva. Náznakov, že mu poriadne prihára, je nespočetne. Významný komentátor (inak jeden z najtvrdších kritikov Fica) to na svojom facebooku vtipne komentoval: „Obávam sa, že keby bol dnes Matovič počas tlačovky napojený na detektor lži, tak by vybuchol.“ Ďalší komentátor na vplyvnom konzervatívnom webe napísal komentár s názvom: „Môj tip: Matovič sa nedostane do parlamentu.“ Niekedy sa dokonca zdá, že obhájeniu parlamentného mandátu neverí ani sám Matovič. Keď sa po dueli s Robertom Kaliňákom lúčil s divákmi, apeloval na nich, ak už neveria jemu, nech aspoň volia hocijaké iné strany, len nie Smer. Toto freudovské prerieknutie znamená, že v podvedomí už prijal svoju porážku a chce len minimalizovať kolaterálne straty.

Dnes teda otázka stojí tak, či jadro Matovičových skalných má viac alebo menej ako päť percent voličov. Ak ich je menej, je to jasné, ale aj keď prelezie päťpercentnú hranicu, jeho problém sa neskončil. Spolu s Danielom Lipšicom dali verejný prísľub, že ak OĽaNO získa menej ako sedem percent, vzdajú sa poslaneckého mandátu. To, že sedem percent nedosiahnu, sa zdá takmer isté, ukazuje sa však, že sľuby pred voľbami (aj tými matičnými) majú pre ich aktérov pramalú váhu.

Chceme svoje, ale nemáme

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Brusel nám hrozí žalobou, lebo preferujeme domáce potraviny. Eurokratom prekážajú tabule, na ktorých musia všetky obchodné reťazce na Slovensku povinne zverejňovať percento ponúkaných slovenských potravín. Podľa prieskumov spotrebitelia na Slovensku chcú kupovať domáce potraviny, lenže napokon sú často nútení kupovať lacnejšie zahraničné.

Naši domáci potravinári v mnohých cenových položkách nemôžu konkurovať zahraničným dodávateľom. Musia potom znížiť počet zamestnancov, aby šetrili, a slovenských potravín je následne opäť menej.

Situácia okolo výroby slovenských potravín pripomína začarovaný kruh. V posledných rokoch klesol nielen počet podnikov, ktoré potraviny vyrábajú, ale aj počet zamestnancov v nich. Samostatnou kapitolou sú dotácie. Vládna analýza koncepcie podpory poľnohospodárstva na roky 2014 až 2020 ukazuje, že výroba potravín je príliš koncentrovaná v rukách niekoľkých podnikov. Vyše osemdesiat percent dotácií si rozdelí iba asi desať percent žiadateľov.

POZNÁMKA

„Podiel slovenských potravín na pultoch obchodných reťazcov kontinuálne klesá, hoci dopyt od zákazníkov stúpa. Podľa prieskumu na jar 2015 bol zaznamenaný len štyridsaťpercentný podiel slovenských potravín na pultoch obchodných reťazcov,“ povedala riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska Jarmila Halgašová. „Domácich výrobcov tlačia najmä obchodné reťazce a ich neférové podmienky. Druhá vec je, že na Slovensku sa v tejto oblasti ťažko podniká, keďže ide o oblasť s nižšou pridanou hodnotou,“ dodal riaditeľ Inštitútu zamestnanosti Michal Páleník.

Keďže v našom potravinárskom priemysle je výroba koncentrovaná do rúk niekoľkých monopolov, trpia tým najmä malí výrobcovia. Znižuje sa výmera využívanej poľnohospodárskej pôdy, klesá počet zamestnancov a narastajú straty prvovýrobcov. Naši spracovatelia poľnohospodárskych produktov sú potom často odkázaní na zahraničné suroviny. Na Slovensku neexistuje prvovýrobca mäsa, ktorý by dokázal dlhodobo uspokojiť objem spracovávaného mäsa pre výrobu hotových produktov. Až sedemdesiat percent spracovaného mäsa do výrobkov pochádza zo zahraničia. Naše slovenské mäso sa predáva najmä čerstvé a je ho málo.

Čísla dokazujú, že klesá nielen počet našich firiem, ktoré potraviny vyrábajú, ale aj počet ich zamestnancov. Štatistiky ministerstva pôdohospodárstva ukazujú, že priemerný vek zamestnancov v poľnohospodárstve je viac ako päťdesiat rokov. Mladí sa do tohto segmentu veľmi nehrnú a potravinárske učebné odbory ročne absolvuje len niekoľko desiatok vyučených. „Príčiny poklesu zamestnanosti v poľnohospodárstve z predchádzajúcich rokov sú viaceré, no majú spoločný základ. Je to finančná podhodnotenosť celého sektora, ktorý za rok 2015 nedosiahne kladný hospodársky výsledok,“ uviedla hovorkyňa Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Jana Holéciová a dodala: „Poľnohospodári vo výrobe mlieka a v chove ošípaných nedokážu predať svoj tovar za ceny, pri ktorých by na mlieku či mäse zarobili a neboli v strate.“ Nepriaznivé ekonomické podmienky celého sektora v kombinácii s nízkymi mzdami teda nie sú priaznivé a ťažko prilákajú nových zamestnancov.

AKO BOLO, ČO BOLO

Voľby a „hnojová revolúcia“

Peter VALO

Pred jeden a trištvrte storočím napísal Ján Kalinčiak humoristický románik Reštavrácia. V reštavrácii, čiže vo voľbách, sa pustili do seba rodiny Bešeňovských a Potockých. Prví vicišpánovali už pridlho, druhí ich chceli vystriedať na vicišpánskom stolci. Jazýčkom na váhach bola rodina chudobného zemana Štefana Levického, ktorému bohatý Bešeňovský povedal, že dostane jeho dcéru, iba „ak by sa stal vicišpánom“. Blížilo sa k voľbám. Urazení Levickovci sa rozhodli, že podporia jeho protikandidáta. Potocký sľúbil, že zo Štefana urobí druhého vicišpána. Predvolebnú kampaň sprevádzali podplácania a bitky. Potockého strana vyhrala. Levický dostal miesto vicišpána. Bešeňovský mu dal svoju dcéru, ale aj on si prišiel na svoje podľa hesla, „strana k strane sadá“ alebo: „strana strane oko nevykole“, a dostal funkciu konziliára v Budapešti. Je to happy end, aký vídame v amerických filmových slaďákoch, čo zaplienili televízne obrazovky. Skrátka, na konci je svadba a všetci sa smejú.

Kalinčiakova knižka postaví čitateľa pred otázku. Reštavrácia a s ňou spojené obžerské orgie, podrazy a klamstvá sa skončili, a čo sa stalo? Zároveň ponúka odpoveď: Nech vyhral ten či onen, nezmenilo sa nič.

„Politika je panské huncútstvo,“ vravieval starý otec. Slušný, bohabojný človek je pri nej v pozícii sedliaka, ako ho charakterizuje úplatný Kalinčiakov zeman: „Sedliak je na to na svete, aby robil, a to i vtedy, keď zeman ani krížom slamy nepreloží.“

Blížia sa naše voľby. Možno by stačilo v Kalinčiakovej knihe zameniť zemana za straníka a sedliaka za voliča. Dnes je to však zložitejšie. Kým Kalinčiakovi zemania si to rozdali medzi sebou „per huba“ i „po papuli“, dnešné záujmové skupiny bojujú mediálnym vymývaním mozgov a kydaním hnoja na oponentov. Sme priamymi svedkami „hnojovej revolúcie“, festivalu obviňovania, podrazov a klamstiev. Kalinčiak by mohol napísať novú Reštavráciu, keby videl dnešných politikov, ako si v televíznych dialógoch nadávajú do zlodejov a rozvadia pri obrazovkách celé rodiny. Mne je to smiešne. Radšej zacitujem slová z našej pesničky, ktorú s úspechom odpremiéroval Očo Ciller z kapely Lojzo nedávno v Košiciach: //Haló skapala, tu na salaši, zmizla údená slanina.// Ukazovali „bossi“ valasi hen na našeho Martina:// Videli sme ho, keď ju sám kradol, my spolu v strane pijeme.// Nenecháme ho dopadnúť nadol, bo aj my kradnúť budeme.// Ja šlohnem, ty šlohneš, on šlohne. Ja mám majetoček rád.// Prečo by nemohol podobne zbohatnúť kamarát?// Martin je náš, s ním nepohne tu ani súdok dynamitu.//Lebo má u nás, čo všetci vieme, poslaneckú imunitu.//

Vo voľbách nejde len o imunitu. „Osobnosti“, čo sa obhadzovali hnojom, požadujú od nás naše hlasy. Niekto si povie, nejdem voliť, keď chcú kydať hnoj, nech vezmú vidly a pustia sa do roboty. Ale čo keď už u nás ani toho hnoja niet? Za štvrťstoročie „slobody“ a „demokracie“ sa chlievy a maštale stali vzácnosťou. Pri vstupe do Európskej únie podpísal istý náš politický „vykuk“, že majitelia a nájomcovia pôdy dostanú peniaze za to, keď ju neobrobia. A potraviny? Tie nám oni dodajú zvonka. Normálnemu sedliakovi sa zastaví mozog. V krajine, ktorá bola známa svojou potravinovou sebestačnosťou, bohatnú novodobí zemepáni a nájomcovia pôdy z toho, že vyklčovali vinohrady a role nechali zájsť úhorom.

Čo robiť v predvolebnej hnojovej hmle? Môžete vypnúť televízor i rádio, mienkotvornými novinami podkúriť a spoľahnúť sa na vlastnú pamäť. Spomeňte si: Ako sa váš „ablegát“ správal pri vzniku slovenskej štátnosti, ako ju ohováral v zahraničí a čo vlastne urobil pre Slovensko? Opýtajte sa, kto spustil likvidáciu slovenského poľnohospodárstva, kto predal za zlomkovú cenu Slovenské elektrárne, kto zbohatol na predaji Slovenských telekomunikácií, kto predal Slovnaft a Plynárenský priemysel, kto likvidoval sochu kráľa Svätopluka...

Nuž, ísť či neísť voliť? Odpoveď nájdeme u starého Kalinčiaka: „Bez práce a tvojej účasti ani samo nebo neurobí zázrak.“

SEBAOBRANA

Na strednej priemyselnej škole v českých Strašniciach mali traja študenti utýrať svoju učiteľku Ludmilu W. Ako napísali viaceré denníky, mladíci vraj mali mladú vyučujúcu biť, ťahať za vlasy a aj zamykať po vyučovaní v triede. Zarážajúca a priam nepochopiteľná hrôza sa mala diať v špecializovanej triede, v ktorej je učivo zamerané na informačné technológie. Stredoškoláci v takej triede by mali mať nadanie na zvládnutie náročného učiva a predpokladom je aj skutočný záujem o náročnejšie štúdium.

Šikanovanie

Traja chlapci ju počas hodín ťahali za vlasy, kopali do zadku, hádzali po nej veci, napríklad mandarínky, alebo ju zamkli v triede. Pred Vianocami jej dali do rúk petardu s tým, že je to prskavka," povedal vyšetrovateľovi jeden zo študentov strednej školy. Učiteľka pracovala v škole iba prvý rok a podľa študentov aj ostatných učiteľov bola tichá a skromná. Napokon priamo v škole skolabovala a museli ju previezť na psychiatriu. Podľa českých médií následne skončila v nemocnici na jednotke intenzívnej starostlivosti s krvácaním mozgu, kde neskôr zomrela. Následne sa po škole rozšírila informácia, že mala nádor na mozgu, čo však nie je potvrdené. Traja študenti z toho vyviazli veľmi ľahko, keď ich iba podmienečne vylúčili zo školy. To znamená, že sa ďalej môžu zúčastňovať na vyučovaní. Zástupkyňa riaditeľky školy sa vzhľadom na citlivosť prípadu k tragédii odmietla vyjadriť.

Šikanovanie je jav, ktorý sa v školách vyskytuje najmä medzi žiakmi a študentmi. Ale ako vidno podľa konkrétneho prípadu, agresivita sa vyskytuje v rôznych podobách. Môže ísť aj o šikanovania žiaka učiteľom, no a naopak šikanujú dokonca aj študenti učiteľov. Isté je, že šikanovanie sa nikdy neobjavuje zo dňa na deň. Má svoje nenápadne sa prejavujúce zákonitosti. Postupne sa stupňuje a môže vyústiť až do páchania trestnej činnosti agresorom, prípadne do samovraždy obete.

Ak sa tomu obeť nebráni, nikomu to nepovie a nikto sa jej nezastane, šikanovanie sa zosilňuje. Prvým krokom na odstránenie šikanovania kdekoľvek, je nutnosť zaviesť nulovú toleranciu k akýmkoľvek prejavom šikanovania, nech by sa ho dopustil ktokoľvek. Nulová tolerancia znamená, že sa dôsledne sleduje, odhaľuje a trestá každý, aj najmenší prejav šikanovania medzi žiakmi, ale i všetkými zamestnancami školy či na iných pracoviskách. Podľa vyjadrenia pracovníkov Krajskej pedagogicko-psychologickej poradne často ich pri agresívnom správaní žiakov žiadajú, aby zistili, či pri niektorých incidentoch nejde o šikanovanie.

Už v roku 1998 vznikol metodický materiál, v ktorom bol podrobne opísaný výchovný postup zameraný na prevenciu tak, aby sa šikanovanie v škole nevyskytovalo. Materiál propagovali v školách, urobili k nemu poradu výchovných poradcov pri návštevách škôl, presviedčali o potrebe prevencie. Po rokoch však konštatujú, že nijaká škola túto výchovnú stratégiu nezačala používať, dokonca ani vtedy, keď sa anonymnými dotazníkmi dokázalo, že sa šikanovanie vyskytuje. Prípad českej učiteľky je tvrdým mementom. Dali by ste svoje dieťa do takej školy, kde študenti uštvali mladú učiteľku na smrť a v podstate sa akoby nič nestalo?!

Robert LANDIS

V. FEDIČ, vedúci odboru kultúry PSK a riaditeľ Vihorlatského múzea

Humenský kaštieľ dostáva nový šat

Zhováral sa Marián ŠIMKULIČ – Foto: Emil SEMANCO

Poslanci Prešovského samosprávneho kraja vo februári 2015 rozdelili 8,3 milióna eura od Európskej investičnej banky na dopravu, kultúru a sociálne zabezpečenie. Najviac, až 2 milióny 353 tisíc eur, disponovali na rekonštrukciu kaštieľa v Humennom, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou a sídlom Vihorlatského múzea.

Vasil FEDIČ

● V duchu známeho príslovia trikrát meraj a raz rež sa rekonštrukcia nezačala pridelením financií, ale omnoho skôr...

Áno, máte pravdu. Vzhľadom na to, že kaštieľ je národnou kultúrnou pamiatkou, už samotný proces prípravy zámeru jeho obnovy bol zdĺhavou a náročnou záležitosťou a prebiehal takmer rok. Vznikla pomerne rozsiahla, takzvaná podkladová predprojektová databáza poznatkov o technickom stave kaštieľa, na základe ktorej sme formulovali spomínaný zámer rekonštrukcie. Zámer prerokoval a schválil Krajský pamiatkový úrad v Prešove v roku 2010.

● Príprave projektovej dokumentácie predchádzal aj architektonicko-historický a reštaurátorský prieskum exteriérov kaštieľa. S akým výsledkom?

Jeho výstupom je 289-stranový odborný text, na základe ktorého akademický maliar reštaurátor Mgr. Peter Gomboš a akademický sochár Martin Kutný v roku 2011 spracovali návrh na reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky. Po schválení projektovej dokumentácie Krajským pamiatkovým úradom v roku 2013 sme sa spolu s naším zriaďovateľom – Prešovským samosprávnym krajom, usilovali získať finančné prostriedky na jej realizáciu.

● Treba tiež pripomenúť, že to nie je prvá etapa rekonštrukcie kaštieľa v Humennom.

Prvá fáza stavebných a reštaurátorských činností, najmä v interiéri kaštieľa, predstavovala úpravu takmer päťtisíc štvorcových metrov úžitkovej plochy v pivničných priestoroch a na dvoch podlažiach. Do statického zabezpečenia všetkých veží a obvodových múrov kaštieľa, rekonštrukcie ústredného kúrenia, výmeny elektrických rozvodov, modernizácie svetelnej a zabezpečovacej signalizácie investoval Prešovský samosprávny kraj vtedajších 23 miliónov slovenských korún. Stavba bola ukončená začiatkom roka 2009.

● Do verejnej súťaže sa prihlásilo päť firiem, víťazom sa stala spoločnosť Metrostav, a. s., z Prahy. Pracovalo sa v stavebnom, no väčšinou v reštaurátorskom režime. Môžete špecifikovať, čo sa už urobilo a čo sa zmenilo na vzhľade kaštieľa?

Vzhľadom na náročnosť stavebno-reštaurátorských zásahov na objekte kaštieľa so zreteľom na status kultúrnej pamiatky sa nám doteraz podarilo vymeniť strešnú krytinu na vonkajšej strane východného, severného a západného krídla budovy. Nová strešná krytina je zhotovená z hliníkového plechu vo farbe antracitu, ktorý nájdeme aj na historických budovách v Prahe, Budapešti a vo Viedni. Práce na južnom krídle sú komplikovanejšie a prebiehajú v závislosti od poveternostných podmienok. Okrem krytiny sa priebežne vymieňajú poškodené časti krovu a drevené debnenie, v podkroví bolo domurované obvodové strešné murivo, na východnej a severnej časti strechy boli omietnuté komíny. Štyrmi stavebno-statickými úpravami boli odstránené trhliny na fasáde, najmä na bastiónoch. Sanáciu muriva sme vykonali po celom obvode kaštieľa, a to pod úrovňou aj nad úrovňou terénu.

V súčasnosti sú už odborne zreštaurované všetky fasády objektu, okrem veže nad vstupom, a juhovýchodného bastiónu. Zreštaurované boli kordónové a korunné římsy, strieľne v nárožiach a kamenné šambrány okien na poschodí východného krídla, na poschodí západnej fasády a bastiónu. Počas reštaurátorských prác boli objavené doteraz skryté zaujímavé architektonické prvky. Reštaurátori odhalili pôvodné okenné šambrány, nové okná a strieľne. Najzaujímavejším prvkom bolo obnovenie dnes už zreteľne viditeľnej sgrafitovej výzdoby na nárožiach severovýchodného a severozápadného bastiónu. Po ukončení reštaurátorských zásahov nadobudne severná časť kaštieľa renesančný charakter. Južná časť kaštieľa si ponechá mladší historizujúci profil. Súbežne s týmito prácami prebieha aj repasovanie a výroba nových okien a mreží.

● Už aj z toho, čo ste uviedli, je zrejmé, že niektoré práce sú už urobené, ale ďalšie ešte čakajú. Kedy je teda reálny predpoklad, že ich dodávateľ ukončí, a kedy sa široká verejnosť dočká otvorenia už zrekonštruovaného kaštieľa?

Práce na vonkajšej časti strechy finišujú. Vnútorné strešné časti by mali byť dokončené do konca februára. Paralelne sa vypratáva podkrovie pred zatepľovaním stavby. Pri priaznivých poveternostných podmienkach opäť prikročíme k zemným prácam. Bude potrebné dokončiť kanalizáciu na odvod dažďovej vody na východnej strane a začne sa reštaurovanie južnej fasády kaštieľa.

● Aký bude vzhľad kaštieľa po dokončení reštaurovania?

Vyústením schválených stavebno-reštaurátorských činností bude zachovanie funkčnosti, vzhľadu a štatútu historickej budovy. Podľa doterajších predpokladov by to malo byť do konca mája 2016.

O ČOM JE REČ

O capkovi a homosexualite

Rudolf SLEZÁK

Chlapi sa v krčmách schádzajú už odnepamäti a vystačia si tam bez spoločnosti žien. Pri pive riešia svetové problémy, rozpúšťajú parlamenty a zostavujú vlády, odvolávajú ministrov podľa svojich predstáv. Niekedy to trvá aj celé hodiny, než sa na niečom dohodnú alebo nedohodnú. Potom zvyčajne príde manželka niektorého z nich a rušivo zasiahne, neberúc ohľad na dôležitosť témy, ktorú chlapi práve rozoberajú a riešia.

Naposledy som bol svedkom zaujímavého rozhovoru skupinky pivárov na tému utečenci a homosexuáli. Jeden z nich si totiž všimol, že od čias, čo sa do Európy hrnú moslimovia, nepočuť o dúhových pochodoch, o zrazoch gejov a lesbičiek a nevidieť ich už ani na TV obrazovkách v rôznych sugestívnych, zväčša podporných debatách. Akoby im to vyrazilo dych, nepočuť ich, keď je reč o integrácii moslimov do spoločnosti, o ich ľudských právach... Zdá sa, že to gejov a ich vychýlené ženské náprotivky nezaujíma. Pravdou však je, že islam a homosexuáli sa nemusia...

Téma zaujímavá, no nedospela k rozuzleniu, lebo (ako som vyššie naznačil) priletela rozzúrená fúria jedného z debatujúcich a všetkým vynadala do gejov – pretože sa vraj ako buzeranti aj správajú – v krčme spolu „dúchajú do pahrieb", trávia pokope dlhé hodiny a vystačia si bez báb!

Tým, že ich rozpustila, nestalo sa, že by mi myšlienka na homosexuálov vyprchala z mysle. Vo večerných správach posledný januárový deň – na Emila – som sa dozvedel, že v Ríme sa zišli dva milióny odporcov homosexuálnych manželstiev, adopcie detí pármi a „nepármi" gejov a lesieb... Keď sa niekde zídu dva milióny ľudí, to už niečo znamená, to už nie sú iba pivné reči. Taliani dali svetu jasne najavo, aký majú postoj k tomuto civilizačnému problému. Zistil som, že nie som sám, čo má k požiadavkám homosexuálov tiež nejaké výhrady. Proste ich rešpektujem, no necítim k nim náklonnosť. Ak by som bol v tom čase v Ríme, asi by som sa pridal k tým dvom miliónom. Určite by som sa však nepridal k bláznom, čo na jednej alebo na druhej strane zachádzajú až do krajnosti. Neviem, ako by som sa zatváril, ak by som na tejto obrovskej demonštrácii stretol istého Alexeja Krestjanova, právnika, ktorý v týchto dňoch podal na Generálnu prokuratúru Ruskej federácie sťažnosť za šírenie správ o priateľstve medzi capom Timurom a tigrom Amurom. Myslím si, že každý z nás pozná ich príbeh, ktorý sa odohral v jednom safari parku v Novosibirsku. Celé dva mesiace sme mohli na videách v youtoob sledovať, ako statočný a nebojácny cap, určený na zožratie, skrotil veľkého tigra Amura a predviedol svetu, kto je v safari pánom. Je až neuveriteľné, čo si tento bohatiersky capko dovolil voči obrovskej mačacej šelme. Ak sa mu zachcelo, zahnal ho z veľkého skaliska, na ktorom sa zohrieval, alebo ho vyhnal na sneh a sám využil pohodlie v jeho brlohu. Celý svet obleteli tieto zábery. Celý svet však obletela aj správa o tom, že správanie tých dvoch zvierat je až priveľmi živočíšne, nevhodné pre deti, že je to vlastne propagovanie homosexuality.

Má to nežiaduci dosah na detskú psychiku," píše právnik vo svojej sťažnosti. Rozmazávanie tohto netradičného príbehu o spolunažívaní týchto dvoch samcov vyvoláva v deťoch neprimeranú zvedavosť na sexualitu partnerov rovnakého pohlavia – je to vlastne atak na sebaidentifikáciu malého občianka...

Takto by sme museli poprepisovať aj všetky rozprávky zo života zvierat. Dokonca siahnuť aj na nášho Jozefa Cígera... Som rozhodnutý v najbližšom čase podsunúť tento príbeh našim pivárom, aby k nemu zaujali stanovisko. Občas mám totiž taký pocit, že pri pive sa človek dozvie o politike, sexe a homosexualite viac ako od vyštudovaných odborníkov. O ich disponovanosti raz veľký ruský spisovateľ A. P. Čechov povedal: Na svete pripadá na jedného človeka tisíc hlupákov. Neviem, z akej štatistiky tento klasik čerpal, no je na každom z nás, či si necháme svoj prirodzený názor na homosexualitu, ale aj na politiku okolo nej zahlušiť alebo spochybniť tisíckami hlúpych slov. Nech prichádzajú od kohokoľvek.

Juraj Sarvaš mení štúrovskou inscenáciou všedné dni na sviatočné

Sila krídel Orla tatranského

Dôkazom toho, že o národnú kultúru javí slovenské publikum záujem, je aj dramatická kompozícia z pera autora mnohých scenárov Juraja Sarvaša s príznačným názvom Orol tatranský. Nadväzuje ním na predchádzajúci úspešný titul Vyslanec zvolenský, premiérovaný v roku 2003. Nad obidvoma titulmi prevzalo gestorstvo Divadlo J. G. Tajovského vo Zvolene a stalo sa súčasťou jeho repertoáru.

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: archív Divadlo J. G. Tajovského, ZVOLEN

Inscenované dramatické pásma sú venované významnej osobnosti slovenských dejín 19. storočia – národnému buditeľovi, revolucionárovi, kodifikátorovi spisovnej slovenčiny, básnikovi, pedagógovi i politikovi Ľudovítovi Štúrovi. Vylúpnuť z bohatého a rôznorodého spektra aktivít tohto činorodého človeka to najpodstatnejšie, nie je ľahká úloha. Juraj Sarvaš vyberá výraznejšie míľniky z devätnásťročného pôsobenia a chronologicky ich približuje v scénkach. Na sotva dvojhodinovom priestore pripomenie dramatické a turbulentné roky v dejinách slovenského národa. Nejde o nejaké akčné výjavy, skôr odznievajú v dialógoch, básňach i citátoch.

■ OBRÁZKY ZO ŽIVOTA

Inscenácia sa začína odchodom Ľ. Štúra na štúdiá v Nemecku, pokračuje v Hradci Králové, kde sa zoznámi s Máriou Pospíšilovou. Napriek tomu, že k nej prechováva nežné city, uprednostní záujmy národa a vlasti. Jeho obetavosť sa však nestretáva u každého s pochopením. Gróf Zay ho obviňuje z panslavizmu. Našťastie, nie všetci mu hádžu polená pod nohy. Pobyt v Ostrej Lúke, kde navštívi grófa Ostrolúckeho, sa stane pre neho mimoriadne dôležitým. Jednak tu spozná svoju celoživotnú, aj keď nenaplnenú lásku Adelu. Zároveň Adelin otec – gróf Mikuláš Ostrolúcky, v tom čase podžupan Zvolenskej stolice, sa zasadí o to, aby sa Štúr stal poslancom za toto mesto a mohol tak vystúpiť na rokovaniach uhorského snemu v Prešporku. Vďaka jeho plamennej reči, v ktorej obhajoval národné a sociálne záujmy slovenského národa, sa rok 1847 stal významným medzníkom v našej histórii.

■ PROTAGONISTI PÁSMA

Inscenované pásmo, v ktorom účinkujú členovia DJGT – Marek Rozkoš v úlohe horlivého a zanieteného Ľudovíta Štúra, Daniel Výrostek ako rozvážny Jozef Miloslav Hurban, Katka Čudejková v postave Márie Pospíšilovej, Vladimír Rohoň ako gróf Zay, Michal Ďuriš je Mikulášom Ostrolúckym, Svetlana Sarvašová v úlohe Alžbety Ostrolúckej, pôvabnú a vzdelanú Adelu stvárňuje posluchárka Akadémie umení v Banskej Bystrici Veronika Čepeová. V úlohe ostrého Štúrovho oponenta Lajoša Košúta vystupuje Matej Kováčik, tiež poslucháč AU v Bystrici. Autor scenára a zároveň režisér inscenácie Juraj Sarvaš si pridelil úlohu doktora Mayera, ošetrujúceho lekára, ktorý vyliečil Štúra z ochorenia pľúc a bol pri ňom aj v posledných dňoch jeho života, keď prežíval ťažké chvíle po zranení na poľovačke. Zhudobnené básne štúrovcov v nádhernom podaní Márie Olejníkovej zvýrazňujú národný podtón celého programu.

■ BOJOVNÝ OROL

Orol tatranský symbolizuje odvahu a bojovnosť. Aj preto podľa neho pomenoval Štúr svoju prílohu Slovenských národných novín a prepožičali si ju tiež realizátori úspešnej inscenácie, na záver ktorej spolu s účinkujúcimi počas standing ovation spievalo nadšené publikum nádherný hymnus Hojže, Bože, jak to bolí, keď sa junač roztratí...

Juraj Sarvaš a celý inscenačný tím vzdávajú úctu nášmu velikánovi, na ktorého treba pamätať nielen v čase jeho okrúhleho jubilea, akým bol rok 2015, ale aj v bežných rokoch a dňoch, akým sa stal pondelok 19. februára tohto roka, keď si diváci mohli pozrieť toto zaujímavé predstavenie v Radošinskom naivnom divadle v Bratislave. Nasledujúce reprízy isto potešia publikum aj v ďalších mestách po celom Slovensku a zmenia prozaické dni na sviatočné.

POZVÁNKA

Matica slovenská pozýva všetkých, ktorí majú záujem o toto predstavenie, do Domu kultúry v Rimavskej Sobote. Uskutoční sa 9. 3. 2016 v dvoch termínoch – o 12. hodine a o 18. hodine. Ste srdečne vítaní.

ZAHRANIČIE

V súčasných médiách zaberajú popredné miesta pochmúrne a negatívne správy o prírodných katastrofách, vojnových konfliktoch, migračnej kríze, dopravných nehodách, osobných tragédiách. Bežný občiansky život so svojimi mnohorakosťami je odsúvaný do druhoradých pozícií. Zrejme práve preto upútala moju pozornosť reportáž z výrobného závodu na čistenie (rafináciu) drahých kovov, ktorú priniesol ruský týždenník Argumenty i fakty. Priokský závod farebných kovov v meste Kasimovo na rieke Oke v Riazanskej oblasti, vzdialený približne dvesto kilometrov juhovýchodne od Moskvy, patrí k najväčším svojho druhu v Ruskej federácii.

Ruské zlaté tehly

Z privážaných surovín, ktorými sú piesky, kusy rudy a nevyčistené zliatiny, sa tu získava zlato, striebro, platina a paládium. Od jari do jesene je sezóna dobývania pre neveľké družstvá, ktoré sa zaoberajú premývaním zlatonosných pieskov. Vo väčších množstvách sem privážajú rudu z veľkých baní. Vyťažená ruda obsahuje iba tri gramy zlata v jednej tone. Do závodu prichádza obohatená s obsahom zlata šesťdesiat až osemdesiat percent. Po vstupnom odvážení a vizuálnej prehliadke nasleduje prijímacia tavba, keď sa zistí obsah drahých kovov. Pri ďalších tavbách (zlato sa taví pri teplote 1 200 stupňov Celzia) sa oddelia nežiaduce prímesi, a to pomocou chlóru a lúčavky kráľovskej – zmesi koncentrovanej kyseliny dusičnej a chlorovodíkovej v objemovom pomere 1:3.

Výroba drahých kovov kladie osobitné požiadavky na pracovníkov závodu. Pri vstupe do závodu treba odložiť všetky kovové predmety a vrchné šatstvo. Samozrejme, platí zákaz fotografovania. Celý areál je rozdelený na niekoľko bezpečnostných zón. Najprísnejšia je tá, kde sa koná hlavná technologická operácia – vlastná rafinácia. Pracovníkmi v tejto zóne sú iba muži (približne dvestopäťdesiat zo šesťsto zamestnancov závodu) a tí prechádzajú osobitnou prehliadkou. Okrem prechodu oblúkom detektora kovov inšpektori dozoru vykonajú ešte individuálnu prehliadku ručným hľadačom kovov. V prípade indikácie prítomnosti kovu je ešte pripravený röntgen. Ten však nepoužili od deväťdesiatych rokov, keď sa vyskytli viaceré trestné prípady. Dnes už závod nestrážia vojaci vnútorných vojsk, ale súkromná bezpečnostná služba, ktorá využíva nové bezpečnostné systémy a video zariadenia. Keďže pobyt vo výrobnej zóne je prísne kontrolovaný, pracovníci tu majú všetko potrebné, a to bezplatne: jedáleň, lekársku ambulanciu, kúpeľne a práčovne. Práca v závode je veľmi atraktívna pre miestnych obyvateľov, pretože plat tu predstavuje tridsaťtisíc až sedemdesiattisíc rubľov (450 – 1 000 eur) pri bezplatnom stravovaní a liečebnej starostlivosti. V meste je ťažké nájsť pracovné miesto s príjmom vyše pätnásťtisíc rubľov. V roku 2015 vyrobili v závode približne šesťdesiatpäť ton žltého kovu. Odtiaľto putuje zlato do štátneho trezoru alebo do bánk. Zlaté zásoby Ruskej federácie rastú každý mesiac bez ohľadu na krízu alebo sankcie.

Ivan LUŽÁK

PREČO VOLIŤ SPOLOČNE ZA SLOVENSKO

Dnes si mnohí občania kladú otázku, koho budú piateho marca voliť, alebo či vôbec pristúpia k urnám. Po dvadsiatich troch rokoch samostatnej demokratickej Slovenskej republiky sme sklamaní. Spoločnosť je frustrovaná, keď si uvedomuje, ako najrôznejšie skupiny a skupinky, ktoré nám politicky vládnu alebo vládli, sa tešia, pretože sme im takpovediac „dovolili" rozkrádať. Nejedného z našich občanov opúšťa nádej v budúcnosť a pričasto počuť konštatovanie, že dobré už bolo.

Angažovanie sa občanov v intenciách „Res Publica" je predpokladom pre prosperujúcu a zdravú spoločnosť, pričom v demokracii má štát slúžiť občanom, a nie občania štátu, a ľud tvorí vládu, a nie naopak!

Demokracia ako spoločenský a politický fenomén nám ponúka jeden naozaj mocný a efektívny nástroj na slobodný výber zástupcov ľudu do Národnej rady SR v nastávajúcich marcových parlamentných voľbách. Zo štatistických údajov vyplýva, že volebná účasť za sledované obdobie minulých rokov klesá. Občania podliehajú skepse, pretože nevidia východisko. Treba na rovinu povedať, že v našej spoločnosti prekypujúcej politickými sľubmi nás až priveľa vecí nenapĺňa optimizmom a preto je tu čas na zmenu.

Z vyššie spomenutých dôvodov sme sa rozhodli pre vznik Koalície SPOLOČNE ZA SLOVENSKO. Spojili sa tri vlastenecké strany: Slovenská ľudová strana, PRÁVO A SPRAVODLIVOSŤ a NOVÝ PARLAMENT.

Chceme nevyhnutné systémové zmeny, ktoré vystihuje premisa o budúcej vízii zvrchovaného, demokratického, právneho a mierového štátu, ktorý zabezpečí bezpečnosť pre svojich občanov a umožní viacej práv a slobôd, vrátane ochrany, rozvoja a podpory rodín.

Koalícia SPOLOČNE ZA SLOVENSKO chce odstrániť nedôveru už takmer vo všetkých sférach našej spoločnosti a z toho vyplývajúcu rezignáciu a depresie občanov.

Je čas na zmenu, nielen politického prostredia, ktoré takmer štvrť storočie obsadzujú rovnaké tváre domáceho politického výslnia. Mnohí z týchto politikov sú pričasto opradení škandálmi a podobne aj dôveryhodnosť občanov v ich mandát z roka na rok klesá.

My ponúkame ucelený volebný program orientovaný na budúcnosť slovenského národa, na podporu mladých rodín, ale aj na sociálne zabezpečenie dôchodcov a slušnú dôstojnú životnú úroveň pre každého.

Náš program možno tézovite vyjadriť v úsilí o nový spravodlivý volebný systém, v úsilí o zmenu zahraničnej politiky, tiež aj v posilnení petičného a referendového práva, v zmene daňového a odvodového zaťaženia, znížením a zjednodušením daní, v rovnej dani vo výške 6 %, ale aj zvýšením základnej mzdy na osem eur/hodinu, ďalej aj znížením odvodového zaťaženia, v podpore politiky v regiónoch v hospodárskej a v kultúrnej oblasti, ďalej aj v posilnení vlasteneckého vzdelávania a praktickej výučby na školách, v posilnení vymožiteľnosti práva a v zabezpečení základných ľudských práv a slobôd.

Ako reakciu na najpálčivejšie sociálne problémy sme vypracovali protiopatrenia na zamedzenie rozmáhajúcich sa vykorisťovateľských praktík, ktoré ľudí nútia pracovať za almužnu a v strachu zo straty zamestnania, čo ich oberá o slušný

a dôstojný život.

Je dôležité, aby občania prejavili vo voľbách svoj názor, pretože každý hlas je dôležitý.

My občania rozhodujeme o zložení zastupiteľského zboru na najbližšie štyri roky s právomocami o veciach, ktoré sa týkajú nás všetkých. Takto máme mandát aj na odstránenie kultu neodvolateľnosti, nepostihnuteľnosti a neomylnosti našich volených zástupcov. Koalícia SPOLOČNE ZA SLOVENSKO presadí odvolateľnosť volených zástupcov vrátane hmotnoprávnej zodpovednosti politikov.

Prípadná ľahostajnosť alebo nevôľa k účasti vo voľbách zachováva doterajší status quo. Čiže aj zabehané mechanizmy okrádania spoločnosti, pričom nemá zmysel tieto vyratúvať, keďže sú chronicky známe.

Voľby sú aj o tom, či chceme, aby v parlamente zotrvali ľudia, ktorí sú niekomu zaviazaní a previazaní s dnešným marazmom voluntaristickej a hedonistickej praxe. Iba morálne neskorumpovaní ľudia môžu uskutočňovať rozhodnutia v prospech svojich voličov a potrestať tých, ktorí vedome dôveru voliča zrádzali. Keď ponecháme rozhodovanie o dôležitých aspektoch života spoločnosti znova na rovnakých aktéroch, a opäť im naletíme, prehliadajúc aj prezliekanie kabátov, čiže fakt, že podaktorí z nich opäť kandidujú, tento raz pod zástenou inej strany, potom sa na Slovensku naozaj nič nezmení.

Koalícia SPOLOČNE ZA SLOVENSKO sa prikláňa k názoru, že poslanec, ktorý už bol členom NR SR, a mal možnosť preukázať čo dokáže, parafrázované slovami názvu novely Boženy Slančíkovej Timravy, mal všetko svoje úsilie sústrediť predovšetkým v intenciách „Všetko za národ"!

Naši koaliční kandidáti doteraz nikdy nepôsobili v národnej rade, a ani vo vláde SR, avšak majú bohaté skúsenosti s meneżovaním vo viacerých hospodárskych a sociálnych oblastiach.

Naši kandidáti sú morálne čistí, odborne fundovaní a veľmi im záleží na osude Slovenska. Prekypujú láskou k domovine, sú oddaní vlasti, hrdí na minulosť slovenských dejateľov, na našu národnú kultúru i na tradície, a na úsilie chrániť záujmy zvrchovanej Slovenskej republiky.

Ponúkame slovenskej spoločnosti novú krv a neúnavné srdcia. Dokážeme oživiť Slovensko, ktoré aktuálne pripomína chorého pacienta na ARO. Pri záchrane pacienta je nevyhnutná tímová spolupráca a preto aj my sme spojili spomenuté národné strany do zmysluplnej Koalície SPOLOČNE ZA SLOVENSKO.

Presadzujeme aby bola cieľom Slovenska stratégia štyroch

KOALÍCIA
Spoločne za Slovensko
PRÁVO A SPRAVODLIVOSŤ
NP NOVÝ PARLAMENT
ZA BOHA A NÁROD SLOVENSKÁ ĽUDOVÁ STRANA

svetových strán, čiže budovanie dobrých vzťahov a spolupráce so všetkými našimi susediacimi krajinami. Táto stratégia je predpokladom toho, aby sme tak ako doteraz, aj naďalej zostali bezpečnou a mierovou krajinou.

S bázňou si ctíme slovenskú kultúru. Táto ilustruje nefalšovaný obraz o nás samých, o našom národe, o našej kolektívnej duši. Kultúra je nevyčerpateľným zdrojom pre rozvoj našej identity, je zriedlom pre životaschopnosť slovenského človeka, a našich predkov sprevádzala v dobrom i zlom, v každom veku.

Sme presvedčení, že slovenská kultúra môže byť, a do budúcna aj musí byť nevyčerpateľným zdrojom pre našu národnú existenciu a tradície, aj v ére tretieho milénia.

Škola a vzdelávanie je v predstavách Koalície nielen platformou a miestom pre edukáciu budúcich preberateľov štafety Slovenska. Celý systém štátneho a neštátneho školstva by mal byť miestom pre upevňovanie patriotizmu a vlastenectva, alebo loajality, na čo osobitne pamätáme v našom volebnom programe.

Koalícia SPOLOČNE ZA SLOVENSKO verí v priazeň, nádej a oddanosť zo strany našich sympatizantov, čo citlivo vnímame. Oceňujeme aj úprimné snahy mnohých našich občanov, ktorým ide úprimne o veci verejné.

Sme na strane ľudí a budeme obhajovať ich ľudské práva a dôstojný život pre každého. Nech je v tomto chaotickom svete podpora zdravých rodín určujúcou strelkou pomyselného kompasu, čomu nech sa podriadi všetko budúce spoločenské úsilie.

Uvedomujeme si, že tak ako sa dnes na Slovensku žije, je z dlhodobého hľadiska neúnosné. SPOLOČNE ZA SLOVENSKO - chceme zmeny k lepšiemu. SPOLU TO DOKÁŽEME.

Držíme sa zásad našich predkov

Napred! - to je právo na život!
Napred! – to je slobodnú mať vlasť! (Štúr)

Pravde veriť, pravdu žiť a pravdu brániť. Prekážky treba rozbiť, a nie sa im poddávať. (Štefánik)

Mňa nepremeníte! Mňa nezlomíte!
Slovákom som sa narodil, Slovák som a Slovák budem! (Hlinka)

www.spolocnezaslovensko.sk

R-2016010

Bohuslav RAPOŠ: Migranti z východného bloku nemali na ružiach ustlané

V cudzine nikdy nebol ako doma

Úžasný svet filmového neba vie mnohých očariť. Do roku 1989 boli americké filmy u nás také zriedkavé ako v súčasnosti ruské. Najmä pre mladých ľudí otvárali svet, v ktorom sa dali uskutočniť aj tie najsmelšie sny. Uveril im aj Bohuš Rapoš, ktorý si v šestnástich povedal, že chce ísť do Ameriky. Ale ako? Hranice boli pevne uzavreté a strážené. Hovorilo sa im železná opona. Aj keď sa v roku 1968 na chvíľu opona nad vtedajším Česko-Slovenskom roztvorila, netrvalo to však dlho...

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: autorka

Bohuslav RAPOŠ sa v cudzine tvrdo pretĺkal, kým sa uchytil...

● Vy ste práve v tom čase odišli zo Slovenska, viete teda povedať, ako sa cítili naši ľudia vtedy, keď utekali pred neslobodou. Ako sa s nimi zaobchádzalo v krajinách, do ktorých prichádzali. Lebo dnes nám zo Západu vyčítajú, že sme na toto obdobie zabudli. Že sa nesprávame k utečencom tak, ako sa oni správali k nám, keď sme utekali zo svojej vlasti.

Ja som utiekol, ako sa hovorí, naverímboha. Nevedel som, čo ma čaká, čo bude, ale vedel som, že sa musím prispôsobiť krajine, do ktorej idem. V prvom rade že sa musím naučiť reč. Anglicky som vedel iba pár viet najmä vďaka Beatles. Manželka chodila síce na kurz angličtiny, ale na bežný rozhovor to nebolo dosť. Keď sme prišli do Talianska, ilegálne dierou v plote z Juhoslávie, prvú noc sme spali v lacnom hoteli. No už druhý deň ráno sme sa hlásili na polícii. Tam nás fotografovali ako kriminálnikov. S číslom pred sebou, aj z profilu. Potom nám zobrali čs. pasy a povedali, že musíme čakať asi dve hodiny, lebo obed bude až o dvanástej. Tak sme čakali. Potom prišiel nejaký pán v civile, asi tajný, nastúpili sme do auta a išli sme do blízkej reštaurácie. Ponúkli nám polievku a makaróny s nejakou omáčkou, kde bolo aj trochu pomletého mäsa. Voňalo to všelijakými bylinkami, bolo nám to čudné, ale hladní sme boli, tak sme to zjedli. No a poslali nás do záchytného tábora neďaleko Terstu. V ňom sa nachádzali všetci žiadatelia o politický azyl z celého územia Talianska. Tam sme boli mesiac.

● Bolo tam veľa ľudí?

Dosť, väčšinou z Albánska a Juhoslávie. Z vtedajšieho Česko-Slovenska asi päť rodín. Tam sme mali zabezpečenú stravu, trochu čudné jedlo, ale boli sme radi, že ho máme. Raz týždenne sme mohli telefonovať kdekoľvek. Pracovať sme nesmeli. Do ôsmej večer sme museli byť všetci v tábore, lebo sa zamykalo. Počas tohto pobytu sme chodili na pohovory s americkou komisiou. Tvorili ju raz traja, inokedy štyria ľudia a jedna Češka, prekladateľka. Najprv sa ma pýtali, kde som slúžil vojenčinu, pri akých zbraniach, kto bol generál, ako sa volal, kde sú sklady munície v ČSSR. Odpovedal som im, že som dostal „modrú knižku“, takže na vojne som nebol. Druhá vec, ktorá ich zaujímala, bola, kde som pracoval, s kým, kto bol môj vedúci. No proste výsluchy na výsluchy. A ešte koho mám v USA. Tak som povedal, že tam žije môj druhostupňový bratranec. A ďalšia otázka, ktorú mi omieľali celý mesiac, bola, či som bol člen KSČ. Vravel som im, že som nebol členom strany. No, ale ste pracovali v rozhlase, tak ste museli byť. Ja som nebol. No, my si to zistíme...

● A zistili?

Ale hej. No trvalo im to osem mesiacov. Po mesiaci nás preložili do tábora vzdialeného asi šesťdesiat kilometrov od Ríma, do mestečka Latina. Manželka už bola v ôsmom mesiaci tehotenstva, tak nám pridelili malý domček a ja som si hneď našiel prácu.

● Už ste mohli pracovať?

Áno. Zametal som areál tábora, hrabal lístie a čistil, čo bolo treba. Aj tento tábor bol zriadený z bývalých kasární, bol obohnaný štvormetrovým tehlovým plotom a z diaľky vyzeral ako kaštieľ. Na bráne bola kontrola – stráž, a do desiatej večer sme museli byť doma.

● Necítili ste sa ako vo väzení?

Nie. Bol som rád, že mám všetko, čo potrebujem. Našiel som si ďalšiu prácu pri preprave veľkorozmerných hudobných nástrojov a tretiu v tržnici pri predaji rýb. Takže som slušne zarábal.

● Tieto veci spomínate v knižke Ani v Amerike sme sa nestratili, ktorú ste vystavali ako vlastný testament. Ako odkaz pre budúcnosť, aby sa nezabudlo na toto obdobie. Podrobne spomínate na niektoré udalosti, napríklad na školu v prírode, kde zachádzate do takých podrobností, že je to až prekvapujúce. A spomínate aj na prácu s rybami, ako vás raz požiadali členovia českej komunity zohnať na Vianoce kapry. V Taliansku to bol problém, lebo tam kapra považujú za podradnú rybu. Vy ste tie ryby nakoniec zohnali...

Presne tak a z troch-štyroch rýb, ktoré si žiadali, lebo „je to naše tradice, my to máme rádi“, by bola stačila aj jedna. Vraj zrazu „manžel to až tak rád nemá, nám by stačila jedna malá..., kolik by to bylo. Keď som ryby doniesol späť majiteľovi obchodu, ten ma išiel zahlušiť. „Neopováž sa mi sem doniesť na brigádu nejakého Čecha, lebo vyhodím aj teba. Chcem Slovákov a hotovo.“

● Na Slovensku žijete opäť už deväť rokov. V súčasnosti k nám prichádzajú imigranti ako kedysi, keď ste vy emigrovali do USA. Dá sa to porovnať?

Nedá. Lebo my sme tiež v histórii boli postihnutí vojnami a nikto takto húfne neutekal do iných krajín. Museli sme to prežiť, biť sa. A títo ľudia, ktorí prichádzajú teraz do Európy, nie sú prispôsobiví. Oni si myslia, že všetci budeme podľa nich skákať. Najmä pokiaľ ide o náboženstvo. Oni majú svoje zásady, aj čo sa týka žien, a chcú ich presadzovať všade vo svete. Držia sa Koránu, že to tak má byť. To sa vôbec nedá porovnať s našou emigráciou. Oni nehľadajú prácu, ale podporu. Sem prichádzajú tisíce a tisíce utečencov a my vieme, kto je medzi nimi? Nevysielajú sem spiacich agentov? To znamená, že čakajú a čakajú, až dostanú direktívy a potom zaútočia. Ale to už bude neskoro.

● Vy ste utekali z Česko-Slovenska pred hrozbou z Východu. A dnes Putin predstavuje akúsi záruku zachovania duchovných hodnôt Európy. Nie je to zvláštne, že práve ruský prezident by mal byť tým, kto ide zachraňovať kresťanský svet?

Neviem, mal som a stále mám rád ruský národ, poznal som ich básne, piesne, tance... Ruská literatúra je fantastická. Politici ma príliš nezaujímali. Ani vtedy, ani teraz. Ale keď Západ útočí na Rusko a Putin odpovie, zostanú nemilo prekvapení.

● Azda je to aj v tom, že západná Európa sa sekularizuje. Vyháňa Boha zo svojho života. A naopak, Rusko sa kristianizuje.

To je pravda, ale to ide zhora. Tam sa snažia niečo dobré spraviť. Západ je v tomto čudný. Ide mu o nadvládu a biznis.

● Vy ste to zažili. Ako na vás zapôsobila Amerika?

No, spočiatku dobre. Ešte v Bratislave som premietal americké filmy. Mal som novú 16-milimetrovú zvukovú premietačku ako jediná súkromná osoba v meste. Na Novej scéne pracoval pán Dubecký, ktorý mal kontakt s Karlovými Varmi, kde bol sklad amerických a francúzskych filmov. Ale nie takých, čo sa mohli premietať v kinách. Tieto boli tajné. Dostali sme sa k nim a boli to filmy zo štyridsiatych až šesťdesiatych rokov minulého storočia. Samá noblesa. Starý Hollywood, krásky a cadillacy..., a týmto namaškrtený som si povedal, že raz by sa patrilo do tej Ameriky odísť. Ale to bol iba taký chlapčenský sen. Neskôr som si spomenul na vešticu z Petržalky, ktorá mi predpovedala, že v Amerike sa mi bude dobre dariť. V roku 1970 sme si kúpili s manželkou v CKM zájazd do Juhoslávie a potom odtiaľ ušli do Talianska. Keď nám napokon komisia schválila cestu do USA, lebo zistili, že som naozaj nebol komunistom, dostali sme jednorazové vstupy do Spojených štátov amerických.

● Sen sa stal realitou.

To, čo nás čakalo v Amerike, nebol nijaký sen. Na letisku nás privítali príbuzní. Janko M. bol riaditeľom v IBM, a predtým bol aj vojakom v Kórei. Nastúpili sme do obrovského osemvalcového auta a doviezli sme sa do jeho domu nad New Yorkom, neďaleko väznice na rieke Hudson. A hneď na druhý deň som mal začať maľovať dom. Za stravu a byt...

● V Bratislave ste robili v Slovenskom rozhlase. Predtým ste pracovali aj hrali na Novej scéne. A čo v New Yorku?

Zamestnal som sa ako elektrikár v drôtovni vo štvrti Harlem. Bola to firma, ktorá dostávala drôty z celého sveta a upravovala ich aj pre hudobné nástroje. Bola to štvrť, kde bolo veľa černochov. A ja som na to nebol pripravený.

● Načo ste sa mali pripraviť?

No, povedzme, išli sme zo zastávky metra, dav ľudí. Odrazu chlap prešiel predo mňa, vytiahol revolver a strelil mužovi pred ním rovno do tyla. Schoval zbraň a stratil sa v dave. Neskôr som sa dozvedel, že kriminalita medzi čiernymi bola až deväťdesiatpercentná.

● Dotklo sa to aj vás osobne?

Iste, trikrát ma prepadli traja čierni muži a dva razy som musel ísť do nemocnice.

● V knižke spomínate, že keď ste chceli uživiť rodinu, museli ste robiť všetko, čo sa naskytlo. Boli ste natieračom, elektrikárom, mechanikom pri sústruhu, opravárom hydraulických mašín, písacích strojov, údržbárom bytov, zváračom, fotografom, režisérom, hercom, recitátorom, príležitostným kazateľom, kostolníkom, redaktorom... Ako ste to všetko stihli?

Sedemnásť rokov som bol kostolníkom. Už pri druhej návšteve kostola na Manhattane, kde je slovenský evanjelický kostol, ma jeden pán oslovil, či by som nechcel byť kostolníkom v slovenskom evanjelickom kostole v Bronxe. Že je tam robota len v sobotu a nedeľu a že za kostolom je rodinný domček so záhradou, v ktorom by sme mohli bývať. Pravdaže som to prijal. Mali sme k dispozícii aj cirkevnú halu s javiskom, ktorá sa nachádzala pod kostolom.

● A vychádzali dobre slovenskí katolíci s evanjelikmi?

Oni ani neprichádzali veľmi do styku. Každý mal ten svoj kostolík. My sme mali stottridsaťosem evanjelických rodín. Z Myjavy, zo Starej Turej, od Trenčína... Pod každým kostolom boli priestory na rôzne aktivity aj s javiskom, tam sa všetko odohrávalo. Kultúra, bazáre, vystúpenia, divadielka, recitácie, na ktoré chodili evanjelici aj katolíci.

● Vy ste založili slovenské rádio?

Nie, založili ho bratia Mikušovci v roku 1922. Jeden z nich predával autá (fordy), druhý mal reštauráciu, odkiaľ sa vysielalo naživo. Najprv len pätnásť minút denne. Sponzorom bol Slovák, predavač likérov v Chicagu. Neskôr reštauráciu kúpili Gréci a vysielanie zaniklo. Ale po dvoch rokoch ju znovu kúpili Slováci a majiteľom vysielania sa stal Čech Jan Petlička. Farbil gombíky vo firme Slováka pána Zguriša, ktorý dával robotu len Slovákom.

● Vraveli ste, že Petlička bol Čech?

Áno, dostal výnimku, lebo vlastnil rádiové vysielanie.

● A ako prijala česká a slovenská komunita v USA rozdelenie Česko-Slovenska?

Česi veľmi zle. Československý týdeník mi uverejňoval reklamu na Slovak Radio. Vlastníkom časopisu bol Čech pán Bísek a všetko v ňom označovali za české. Našich športovcov, SĽUK aj Lúčnicu. Raz sme sa z jeho novín dozvedeli, akí sme boli fašisti, nacisti, hlinkovci, vyznávači Hitlera, Tisa a podobne. Samé osočovanie. Napísal som teda priateľovi do Prahy, aby mi zistil všetky nacistické organizácie, aké boli v Čechách počas Protektorátu. No bolo toho neúrekom. Zoznam na celú stranu. A bolo tam uvedené, kto tú organizáciu zakladal, koľko mala členov, v ktorom meste to bolo, kto bol vodca... A ja som to prečítal v rádiu. Telefón sa išiel rozžeraviť: „Proč o tom mluvíte?“ a stále len „proč o tom mluvíte?“ Hovorím mu, lebo nás osočujete. Nemáte to ničím podložené, my sme nevydali nijakú známku s obrázkom Hitlera a vy ste mali tridsať verzií. A on len „proč o tom mluvíte?“. A ja: Nie je to pravda? „No, ale proč o tom mluvíte?“ a položil. Nakoniec skončil so mnou spoluprácu, lebo som sa vraj dal k separatistom.

● Po vzniku Slovenskej republiky?

Áno, že nechce so mnou nič mať. O necelý mesiac sme v Slovenskom dome, jednom zo štyroch v New Yorku, ktoré patrili Česko-Slovensku, oslavovali samostatnosť. Ten jediný zostal Slovákom, ostatné si nechali Česi. A koho tam nevidím? Bíska. Reku, čo tu robíte? A že prečo by som tu nemohol byť? Budem o tom písať reportáž. Hovorím mu, ale vy ste osočovali Slovákov a odrazu sme vám dobrí?

● Česi neoslavovali?

Kdeže. To bola pre nich hanba. Ale všemožne sa usilovali vyťažiť z toho čo najviac. Bol som trebárs s priateľom rádioamatérom pozrieť loď, ktorá priplávala z Brazílie. V Yankers je veľký cukrovar, doviezla množstvo melasy. Kapitán nám poukazoval loď aj strojové časti a na otázku, komu patrí, ukázal na vlajku Česko-Slovenska. Hovorím, tá zástava už nebude dlho. A on na to: Nie, my si ju podržíme, aj loď. Tým dával najavo, že sme ich zradili, opustili a mohli sme byť čechoslováci, ako to chcel Masaryk a Beneš.

● A Slováci sa ako tvárili?

Hovorilo sa: no konečne! Konečne sme sami.

● V knižke spomínate, že vás nad vodou držala aj viera v Boha.

Áno, aj to.

● Ale intelektuálne ste sa zrejme vyžívali v spolkoch.

A v mojom rádiu. Keď som ho prevzal, rozšíril som vysielanie na hodinu. V nedeľu od šiestej do siedmej večer. To bol najdrahší čas, primetime. Zaradil som do vysielania aj súťaže a boli aj letenky „do kraju“. Tiež som raz takto letel so synom Brankom na Slovensko.

● Prečo ste sa vrátili?

Nikdy som sa tam necítil ako doma.

Dvestodvadsaťročná jubilantka z Liptovského Hrádku

Najstaršia horárska alma mater

Ján ČOMAJ – Foto: archív redakcie

Už v ranom stredoveku boli lesníci osobitnou kategóriou panskej čeľade. Šľachta si ich starostlivo vyberala spomedzi služobníctva: museli byť zdraví, silní a presní v streľbe lukom, aby divina nechýbala na nijakej hostine. A museli zlapať každého, kto by sa odvážil pytliačiť. To bola druhá hlavná úloha hájnikov. Lebo ich pomenovanie nie je od slova háj, ale od slova hájiť, strážiť, ochraňovať – a strážený les, to je háj. Uvážlivý výrub, výsadba stromčekov, ochrana pred škodcami..., kdeže, to prišlo o veľa storočí neskôr...

... vlastne programovo až so zalesňovaním záhorských pieskov nemeckým cisárom a manželom Márie Terézie Františkom Lotrinským a veľkoryso, plánovite a vedecky až s osobnosťou európskeho lesníctva Jozefom Dekretom Matejovie.

■ LESNÍCTVO AKO REMESLO

Hájnici až do konca pätnásteho storočia boli ako všetci iní sluhovia bez osobitného vzdelania, len mali mať spomínané kvality dobrého strážnika a šikovného lovca. Divina bola vtedy na stoloch častejšie ako dnes a dna, podagra – latinsky arthritis urica, bola pliagou pánov prežierajúcich sa zverinou, pečeňou, vývarmi – jedlami obsahujúcimi druh bielkoviny, čo vyvoláva tvorbu kyseliny močovej, ktorá sa rada usadzuje v kĺboch. Až niekedy okolo roku 1500 sa začali lesníci vychovávať remeselnícko-cechovým spôsobom. Starší horár mal dvoch-troch hájnikov, ktorí sa po učňovských rokoch a skúškach mohli stať lesníkmi – tovarišmi, vydať sa na vandrovku a po návrate si vyslúžiť horáreň. Aj vtedy bola hlavným, ak nie často jediným predmetom ich „učenia“ presná streľba (na zver či na pytliaka). Lesy boli ponechané svojmu osudu a čoraz viac aj podnikateľom, ktorí na ich kynožení neuveriteľne bohatli. Napríklad považsko-kysucký Popper, o ktorom veľký reportér Vladimír Ferko píše: „Čo si za slovenské drevo a mozole kúpil barónsky titul s predikátom de Podhragy a neodkladne dal svojím erbom (jedľa na zelenom trojvrší obletovaná včelami) vyzdobiť aj komíny historického Bytčianskeho zámku, ktorý už prešiel do jeho vlastníctva.“

■ PRÍNOS OSVIETENSTVA

Prenikanie osvietenstva na Slovensko bolo vzhľadom na zaostalosť krajiny prekvapujúco rýchle, istotne vďaka takým osobnostiam, ako boli Jozef I. Bajza z Predmiera, František Adam Kollár z Terchovej, dvorský radca Márie Terézie nazývaný aj „Slovenský Sokrates“, Juraj Fándly z Častej, Anton Bernolák zo Slanice, Pavol Jozef Šafárik z Kobeliarova... – ich rodiská uvádzam zámerne, aby sme si uvedomili, že všetci do jedného mali blízko k slovenskej dedine, prírode a hore, veď pochádzali z nej. Títo ľudia, ale aj poprední vedci zo Slovenského učeného tovarišstva i mnohé ďalšie zabudnuté osobnosti tých čias spôsobili, že na Slovensku sa osvietenský program v školstve – Ratio educationis, uplatňoval rýchlejšie a dôslednejšie ako na ostatnom území Uhorska napriek krajne nepriaznivým podmienkam.

Jedným z dôsledkov osvietenstva na Slovensku bolo zriadenie prvej vysokej školy baníckej na svete – Banskej akadémie v Banskej Štiavnici v roku 1770, ktorá onedlho rozšírila program výučby aj na lesníctvo. Pravdupovediac, s nepresvedčivým výsledkom. Lesníctvo tu zostalo v tieni banských vedných odborov, profesorský zbor a priorita školy boli po celý čas trvania akadémie naklonení baníctvu a banskej technike.

■ VOJENSKÝ REŽIM

V roku 1795 nastúpil do čela vtedajšej administratívnej oblasti Likava-Hrádok nový prefekt František Wisner. Bol nielen veľmi agilný človek, ale aj lesnícky samouk, ktorého hnevalo, ako neuvážlivo človek šafári s lesným bohatstvom. Vedel, že les ľuďom nezabezpečuje len prácu, a teda obživu, materiál na bývanie a teplo v dome, ale aj vlahu, vzduch, ochranu pred záplavami, krásu krajiny. A už do roka od svojho ustanovenia za šéfa okresu či malého župana v roku 1796 zriaďuje vo svojom sídle Liptovskom Hrádku prvú lesnícku školu v Uhorsku a jednu z prvých na svete. Po piatich rokoch jej existencie ju cisársky dvor povýšil na Kráľovskú komornú hlavnú národnú školu v Uhorsku. To už tu pôsobili lesný pestovateľ rektor Ján Grunwald, profesori odborných predmetov Ján Ľudovít Lang a František Pospíšil, učiteľ hudby a hry na lesnom rohu Ján Ružička, majster dielní na spracovanie dreva, vrátane výstavby krmelcov a postriežok, Anton Visauer a školník Andrej Šrobár. V učebnom pláne mala predmety: výsadba a ošetrovanie stromov, botanika a zoológia, akosti lesnej pôdy, vnútorné časti dreva, jeho nákazy a choroby, lovenie zveriny, kreslenie a lesné staviteľstvo. Výučba bola osemročná, prijímali sa už sedemroční žiaci, bol však aj trojročný cyklus s väčším počtom hodín týždenne pre tých, čo už niekde inde absolvovali základné vzdelanie. Škola mala svoj internát a výchova v ňom mala veľmi blízko k vojenským školám – žiaci mali nielen uniformy, ale aj vojenské hodnosti – v nižších ročníkoch boli vojaci, potom kadeti, desiatnici, rotmajstri a najlepší absolventi dostávali hodnosť lesníka – podporučíka.

■ JAZYK: SLOVENČINA

Nemajetní žiaci mali štúdium a internát zadarmo, majetní platili podľa výšky ročnej dane od tridsať do stopäťdesiat zlatých na rok, čo už bola vysoká suma. Na chod školy prispievali aj majitelia lesov v okolí, v ktorých žiaci vyšších ročníkov v rámci praxe slúžili ako lesníci a tým im šetrili na výdavkoch.

Kuriozitou školy bolo, že sa v nej vyučovalo výhradne po slovensky s jedným cudzím jazykom – nemčinou, lesnícke názvoslovie musel absolvent vedieť poslovensky i po nemecky. To bol zrejme vplyv cisárskeho dvora, ktorý mal nad školou akýsi patronát, aj okolitých spišských Nemcov. Pobúrovalo to však úrady v Pešti i miestnych maďarónov až natoľko, že sa im v roku 1815 podarilo školu zrušiť. Sedemdesiat ďalších rokov bola unikátna škola v Liptovskom Hrádku zatvorená.

■ BENKOVA OBNOVA

Opäť musel prísť niekto iniciatívny, čo sa nezľahol zápasu s úradmi. Po dlhom úsilí sa podarilo školu obnoviť vzdelanému slovenskému lesníkovi Rudolfovi Benkovi a v roku 1886 sa otvára učilište znova pod názvom Horárska škola s predmetmi pestovanie lesa a ochrana hôr, lesná ťažba, poľovníctvo, poľnohospodárske a lesné zákony. Polovica vyučovania bola prax: zber semien a práca v lesnej škôlke, sadenie v teréne, stavanie krmelcov, postriežky a práca v školskom arboréte. V rokoch obnovenej činnosti (1886 – 1919) školu absolvovalo päťstodesať mladých lesníkov.

V rámci vytvorenia jednotného systému lesníckeho školstva v prvej ČSR Česi – vraj pre nedostatok odborných učiteľov na Slovensku – jednu z najstarších lesníckych škôl na svete degradovali na ročný kurz lesníkov a piliarov. Až na veľký tlak slovenského lesníctva po rokoch kurz predĺžili na dvojročný. Po druhej svetovej vojne sa v Liptovskom Hrádku organizovali aj polročné hájnické kurzy pre bývalých partizánov.

■ NÁVRAT K TRADÍCII

Konečne pred polstoročím sa škole vrátilo jej niekdajšie postavenie a význam, ktorý jej vštepili zakladatelia. Vznikla štvorročná stredná lesnícka škola, ktorej v názve pribudlo meno nášho legendárneho lesníka Jozefa Dekreta Matejovie. Zmien bolo aj potom ešte veľa, slovenské školstvo sa menilo a mení neprestajne a len málokedy na lepšie. Dôležitým medzníkom bolo vytvorenie filiálok školy v Malackách, Piešťanoch, Žiline, Čadci, Mošovciach a Kežmarku. A tak kým v roku 1936 mala škola tridsať študentov, o tridsať rokov neskôr ich mala šesťstotridsaťosem. A za celý ten čas – napriek veľkej pauze a niekoľkým degradáciám – ju absolvovalo vyše šesťtisíc mladých lesníkov. A to už v našich horách cítiť.

Veselo sa im tam pod Tatrami žije. Nedávno so správou Tatranského národného parku, s Klubom liptovských fotografov divej prírody a s podporou podniku Lesy SR pripravili študenti úžasnú výstavu vlastných fotografií. V rámci programu Vráťme šport do škôl zrekonštruovali si školský štadión... Ale to sú už iné témy. My sme chceli len pripomenúť jubileum, akým sa nemôže na Slovensku popýšiť vari nijaká škola: tá v Litovskom Hrádku vznikla pred dvesto dvadsiatimi rokmi.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Súčasnej verejnej komunikácii výrazným spôsobom dominujú čísla. Osobitne elektronická komunikácia priniesla so sebou aj prudký rozvoj štylistiky číselných údajov. Človek má niekedy pocit, že všetko je opečiatkované číslami. Svet čísel, počítanie, počet nachádza svoj odraz v jazyku, konkrétne v osobitnom druhu slov – v číslovkách. V ústnej a písanej komunikácii v súvislosti s číslami vznikajú situácie, keď zvládnuť číslovky v spisovnej slovenčine nie je jednoduché. Je tam pravopis, ale i výslovnosť, skloňovanie i neskloňovanie... .

O reči čísel

V súčasnosti sme svedkami, keď autor verejného monologického prejavu sa usiluje zaujať a udržať pozornosť obyčajne kolektívneho prijímateľa využívaním číselných údajov ako určitých „barličiek“. V argumentácii tak prežívame obdobie percentualizácie reči – udávanie štatistických údajov v percentách. Pred očami prijímateľov sa objavujú čísla v prehľadnej grafickej úprave. V rečovej komunikácii dochádza k zjednodušeniu číselných údajov na cifry – čísla na číslice. Často používané desatinné čísla sa nečítajú v kontextovej podobe, napríklad štyri celé, dvesto tridsať osem stotisícin. Číselné označenie 0,5 sa číta nesprávne „nula celá“ namiesto nula celých, päť desatín. V úradných listoch sa na konci miesto a dátum nesprávne oddeľuje čiarkou: Svit, 15. 2. 2016. Jednotlivé príslovkové určenia vo vete sa neoddeľujú čiarkami, preto ani údaj miesta a času, napr. Martin 14. februára 2016, resp. Martin 6. 2. 2016. Písanie mesiacov rímskymi číslicami sa vníma ako štylisticky príznakové a v dátach narodenia sa to pokladá za nepraktické. Starosti s písaním spôsobuje diferencovanie pomlčky a spojovníka aj pri udávaní časového rozpätia. Tu sa žiada uviesť len pomlčku, napr. namiesto slov od, do: obchod je otvorený v čase 8 – 17 hod. (nie od 8 – 17 hod.), namiesto slov a, až: spojenie Martin – Žilina, trasa Košice – Brno – Praha, vchod 1 – 3, ale napr. aj dvojica S. H. Vajanský – J. Škultéty. Netreba pritom zabúdať na medzery okolo pomlčky. V jazykovej praxi sa stretávame s číselnými výrazmi „štyrka“ alebo „jednička“. Od číslovíek sa tvoria aj niektoré podstatné mená, napr. jednotka, dvojka, trojka, štvorka, päťka (i pätorka) atď. Tieto číselné podstatné mená sa tvoria od skupinových číslovíek: dvoje – dvojka, troje – trojka, štvoro – štvorka. Nepoužívame preto nesprávne utvorené podstatné meno „štyrka“, a to ani keď je reč o známkach v škole alebo o izbe, triede, električke označenej číslom štyri. Rovnako pri podstatnom mene jednotka, ktoré sa utvorilo od základnej číslovky jeden, neuvádzame slovo „jednička“. Medzi neuralgické body v písanom texte patrí neznalosť rozlišovať tvary základných číslovíek štyrom, piatim, siedmim, tridsiatim atď. od tvarov radových číslovíek siedmych, tridsiatych; ôsmymi atď. V tomto prípade v štylizácii textov je pravopisne správne napísať, napr. pred tridsiatimi rokmi som maturoval; v sedemdesiatich rokoch života je stále fyzicky zdatný; oproti tomu pri uvádzaní rokov v priebehu storočia píšeme napr. v šesťdesiatych rokoch 20. storočia (od r. 1960 až do r. 1969) dochádza k obrode spoločnosti. Mnohí používatelia spisovnej slovenčiny si dostatočne neuvedomujú rozdiely medzi slovenčinou a češtinou, a tak stále nefunkčne preberajú české výrazy. V „reči čísel“ sa vplyvom češtiny nesprávne používa podoba „jedna“ namiesto jeden: jedna, dve, tri (česky jedna dvě, tři...), napr. pri informovaní o športových výsledkoch: 1 : 0 (jeden, nie: jedna – nula), 3 : 1 (tri – jeden) atď. Ide o jeden gól, bod a súčasne o základnú číslovku jeden.

Július LOMENČÍK

Ilúzia nového svetového poriadku

Keď sme boli chlapci, tak sme sa vo vode pretekali v hre na kone. Išlo o to, ktorá dvojica z pliec tej druhej dá skôr „jazdca“ dolu. Kone boli vždy vyšší mládenci, jazdci vždy menší, ale šikovní a silní. Dno kúpaliska sa postupne zvažovalo, a tak vyšší mládenci vťahovali nižších do hlbšej vody. Kým sa „súper“ zbadal, neraz mu už voda siahala po ústa. Počas mnohých desaťročí bez ohľadu na pomery sa táto hra opakuje v malom i veľkom. Neraz sme sa ocitli v situácii, keď bolo nevyhnutné vedieť, ako v stále hlbšej vode dosiahneme na dno. V mládeneckej hre to potrebuje predvídavosť – práve tak ako v živote či v medzinárodných vzťahoch.

Neustále musíme myslieť dopredu a aspoň musíme tušiť, kde je dno. Myslieť na to, čo vlastne chceme dosiahnuť a čo chcú dosiahnuť ostatní. Predvídavosť by mala byť aj jedna zo základných vlastností verejných prejavov, medziiným žurnalistiky. Nevedeli sme odhadnúť, kde bude dno finančnej krízy. Teraz zasa, kde je dno krízy vyvolanej migráciou. Neznamená to, že by sme nemali dosť skúseností. Kedysi sme masívne pomáhali zbraňami vo vojne vo Vietname. Vrátilo sa nám to. V podobe desať tisícov Vietnamcov. Prišli či už k nám, alebo do niekdajšieho východného Nemecka. Len čo sa zmenili pomery po roku 1989, niekoľko štátov, o. i. Nemecko, robilo všetko možné, aby napĺňalo na vlastné náklady lietadlá a tisícky Vietnamcov posielalo späť tam, odkiaľ prišli. V nových pomeroch vyhláseného nového svetového poriadku trpeli sme ilúziou, že sa pomery zmenia na lepšie. Ilúzia sa opakovala aj pred piatimi rokmi v nekritickej mediálnej oslave „arabskej jari“. Nejde o to bezhlavo kritizovať dnešné pomery. Ide len o to, aby sme vždy v rovnováhe vedeli odhadnúť, ako sa nám to všetko vráti. Dnes nejde len o vlnu utečencov, ktorí menia pomery na európskom kontinente. Ide aj o to, že sme tým boli zaskočení. Čo sme si mysleli, keď sme videli, ako sa jeden za druhým rozkladajú štáty a už nikdy sa v nich neobnovia pomery ako predtým? Nehľadali sme odpoveď – čo budú robiť tí ľudia, ktorí budú utekať pred rozvratom celých mnohomiliónových štátov a ako sa to bude týkať nás.

To sa týka aj domácich pomerov. Ide aj o to, ako nás predvolebná kampaň rozdeľuje. S výhľadom, že aj formovanie novej vlády bude tiež sprevádzať rovnako nevyberavá mediálna kampaň. Nejde o to, že neskúsení novinári budú grilovať pred kamerami vládu za každú v zime nefungujúcu kotolňu. Najmenej pol roka strávime v sporoch, ktoré neutíchnu bez toho, aby sme dosiahli na dno, aby sme vedeli obstáť aj v hlbokej vode terajších neistôt. V susedných štátoch vidíme, ako národná hrdosť, spoľahnutie sa na poučenia vlastných dejín formujú verejnosť a aj politiku. Odrazu je zrejmé, že treba nanovo formovať slovenský štát, jeho záujmy, ciele. Národná skúsenosť vyžaduje, aby sme našli spoločného menovateľa na spoločný postup. Slovensko je vystavené novej zodpovednosti aj voči sebe samému, aj voči partnerom. Súčasťou toho je aj uvedomenie si, že musíme nanovo formovať svoju národnú povahu, a nie celonárodné škriepky.

Dušan D. KERNÝ

HRDO ODBORNE SLUŠNE

5. 3. 2016 VOĽTE STRANU č. 12

Pavel Kapusta
kandidát č. 27

SLOVENSKO bude silný štát! SNS

PODPORUJEME PAVLA KAPUSTU

Andrej Danko, predseda Slovenskej národnej strany
Na svete sú ľudia, ktorí idú rovnou, aj keď tŕnistou cestou, nekľučkujú, aby sa vyhli prekážkam. Novinár a dlhoročný člen SNS Pavel Kapusta medzi takýchto ľudí patrí. Je to človek, ktorý si vždy stojí za svojím názorom a vie niesť zodpovednosť za dôsledky svojich rozhodnutí. Je vlastenec a celý život dodržiava národné, kresťanské a sociálne princípy. Tieto vlastnosti ho predurčujú na to, aby bol aj dobrým poslancom Národnej rady SR. Verím, že pokiaľ mu voliči dajú dôveru a posunú ho do parlamentu, nebudú sklamaní.

Eva Kristinová, herečka, recitátorka
Tradične volím Slovenskú národnú stranu, lebo má nezastupiteľné miesto v NR SR. Zakrúžkujem aj novinára Pavla Kapustu. Poznám ho dvadsať rokov ako obetavého a čestného vlastenca. Verím, že ako poslancovi parlamentu mu bude záležať na tom, aby každé dieťa slovenských rodičov na južnom Slovensku mohlo chodiť do školy, kde sa bude môcť učiť v materinskom jazyku.

Maťo Ďurinda, spevák
Paľa Kapustu podporujem v jeho kandidatúre za poslanca a rád by som ho videl po voľbách v parlamente. Poznám ho dlhé roky a viem, že podporuje domácu kultúru a záleží mu, aby umelci mali lepšie podmienky na svoju prácu. Má skúsenosti a je dobre zorientovaný v problematike, preto som presvedčený, že navrhne zákony, ktoré naša slovenská kultúra veľmi potrebuje.

facebook.com/pavel.kapusta27

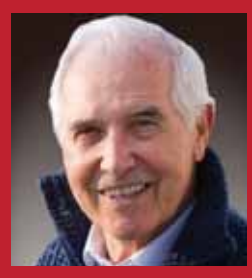

Juraj Sarvaš, herec
Slovenská národná strana je založená na morálnych princípoch básnika, spisovateľa a národného buditeľa Martina Rázusa. Je dobre, že za poslanca takejto strany kandiduje rozhľadený novinár, ktorý spĺňa princípy tejto strany - Pavel Kapusta. Poznám ho dlhé roky a môžem potvrdiť, že ide o žurnalistu etických hodnôt, vážiaceho si bohatú históriu tohto národa. Ako poslanec bude môcť presadzovať ľudské, národné a sociálne hodnoty občanov Slovenska a hájiť pravdivý obraz tejto krajiny aj v medzinárodných reláciách.

Ondrej 4. (Zimka), sochár
Paľo Kapusta si veľmi dobre uvedomuje, že národnú kultúru treba chrániť a rozvíjať. Ak toto podceníme a naša kultúra zanikne, zanikne aj slovenský národ. Preto by takýto človek mal byť zvolený do Národnej rady Slovenskej republiky.

Ján Berky Mrenica, hudobník
Budem voliť Paľka Kapustu, lebo mu nie je ľahostajný osud folklóru a ľudového umenia. Ja ako človek, ktorého povolaním a zmyslom života je hudba, viem, že ľudia ako on nedopustia, aby sa toto naše bohatstvo vytratilo do zabudnutia.

Peter Staněk, ekonóm a prognostik SAV
Pavel Kapusta je zaujímavý človek, ktorý svojimi netradičnými názormi prispieva k riešeniu vitálnych problémov Slovenskej republiky.

Narodil som sa 3. septembra 1969 v Banskej Bystrici. Som novinár, 27 rokov pôsobím v médiách. V roku 1988 som začínal v banskobystrickom štúdiu Čs. rozhlasu, po odchode do Bratislavy som pracoval v Slovenskom rozhlase, Rádiu Rock FM, denníku Smena, týždenníku Extra, denníku Slovenská REPUBLIKA, v Slovenskej televízii, 14 rokov som vydával a viedol mesačník Extra plus, od minulého roka som šéfredaktorom nového spravodajského portálu napalete.sk. V marcových parlamentných voľbách sa uchádzam o vaše hlasy na 27. mieste poslaneckej kandidátky Slovenskej národnej strany do NR SR. Mojou motiváciou vstúpiť do politiky je reálne prispieť k pozitívnym zmenám, o ktorých som mal posledné roky možnosť iba písať.

Pavel Kapusta

Objednávateľ: Slovenská národná strana, Šafárikovo nám. 3, Bratislava, IČO: 00677639 **Dodávateľ:** creapoint, s.r.o., Tomášikova 10/B, Bratislava, IČO: 47967285
R - 2016011

Tradícia zborového spevu má za sebou úctyhodných stopäťdesiat rokov

Keď ľudské hlasy znejú v harmónii

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Zborový spev patrí na Slovensku doslova medzi kultúrne fenomény. Zbory mužské, ženské, zmiešané či detské rozdávajú radosť a umelecký zážitok poslucháčom už od začiatku 20. storočia. Aj napriek zmene režimov a spoločenských podmienok pretrvala aktivita speváckych zborov dodnes, pričom potešujúci je najmä fakt, že vznikajú nové telesá a podarilo sa udržať tradičné prehliadky a súťaže. V čase tlaku komercie na akúkoľvek tvorivú činnosť je to malý zázrak.

„Zborový spev na Slovensku bol vo svojej histórii vždy priamo či nepriamo podriadený širšej spoločenskej idei. Raz to bolo kresťanstvo a jeho liturgia, raz národnobuditeľské poslanie a následne robotnícke, sociálne hnutie. Každá z týchto tendencií prispela do histórie zborového spievania špecifickým vkladom a zostala u nás dodnes zosobnená v niektorých zborových telesách," povedal nám naslovovzatý odborník, hudobný publicista a operný kritik Vladimír Blaho.

■ ZLATÉ ČASY

Cirkevné zbory od prelomu 19. a 20. storočia dosahovali stabilné výsledky a umeleckú kvalitu, no vzápätí prišlo pre nich nepriaznivé obdobie v rokoch 1948 až 1989. Oproti nim „svetské" zbory zažili v tomto období svoje zlaté časy, pričom sa do nich včlenili aj predtým takzvané robotnícke spevokoly. Kultúra bola štátom bohato dotovaná, sieť kultúrnych domov ponúkala priestory, zriaďovatelia zborov boli schopní financovať sústredenia, speváckov, platiť inštruktorov a výdatnú pomoc poskytoval aj Osvetový ústav, dnešné Národné osvetové centrum (NOC), ktoré metodicky riadi a napomáha zborový spev dodnes. Bolo z čoho vychádzať, veď napríklad Slovenský spevokol v Tisovci existuje od roku 1877 a Zvon v Seredi od roku 1925. Prišiel november 1989 a celkovo sa dá povedať, že kvalita zborového spievania oproti osemdesiatym rokom poklesla. Táto situácia súvisí nielen s poddimenzovaným financovaním kultúry, ale aj s chybami, ktoré sa udiali v školskom vzdelávacom systéme, kde došlo k výraznému oslabeniu umeleckej výchovy. Osobitne smutná je situácia v Bratislave, kde podobne ako v ďalších väčších mestách na takmer všetkých základných školách spevácke zbory zanikli.

Úspešný spevácky súbor Cambiar La Musica z Oravskej Polhory.

Spevácky zbor Cambiar La Musicaxna jednom z mnohých vystúpení

■ ŠESŤSTO ZBOROV

Počet speváckych zborov na Slovensku je v porovnaní s ostatnými formami záujmovej umeleckej činnosti, ktorú zastrešuje NOC, skutočne úctyhodný. Dokopy sa spevu venuje šesťsto zborov z toho dospelých tridsaťosem, mládežníckych osemdesiat a detských deväťdesiatdva. Spolu predstavujú vyše jedenásťtisícovú členskú základňu. Bc. Eleonóra Hunčagová, odborná pracovníčka pre zborový spev NOC, bilancovala minulý rok nasledovne: „Dá sa povedať, že rok 2015 bol veľmi úspešný. NOC vyhlásilo a odborne garantovalo dve celoštátne postupové súťaže a prehliadky, konkrétne 46. ročník celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky detských zborov Mládež spieva v Prievidzi a 2. ročník celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky speváckych zborov dospelých v Košiciach, ktoré sa uskutočnili s finančnou podporou MK SR. Sú to trojstupňové postupové súťaže, ktoré majú regionálne, krajské a celoštátne kolá. V prípade súťaže Mládež spieva prešlo výberom štyridsaťštyri detských speváckych zborov (približne 1 240 detí) a na celoštátne kolo sa klasifikovalo desať zborov. V prípade druhej spomínanej súťaže prešlo výberom tridsaťosem speváckych zborov (približne 1 100 dospelých), z toho jedenásť zborov postúpilo na celoštátne kolo."

Ďalšími uskutočnenými podujatiami boli augustový týždenný Letný kurz zbormajstrov v Rimavskej Sobote, na ktorý prišlo dvadsaťtri účastníkov – zbormajstrov, a Medzinárodný seminár pre pracovníkov s mládežou Over the Horizon, ktorý sa konal 23. 10. až 1. 11. v Štekeni (ČR), kde bolo vyškolených aj šestnásť slovenských účastníkov.

■ BUDÚCNOSŤ SPEVU

Po piatich rokoch sa v spolupráci so Slovenským ochranným zväzom autorským v úvode roka opäť vyhlásila Autorská skladateľská súťaž v úsilí pomôcť zbormajstrom amatérskych zborov s nedostatkom notového materiálu pre svoje zbory. Uzávierka súťaže je 30. 4. 2016 a bližšie informácie poskytne organizátorka na kontaktnom maile huncagova@nocka.sk. Eleonóra Hunčagová ešte na záver dodala: „Za dôležité pokladám tiež prípravu reedície dlho očakávaného metodického zborníka pre detské zbory zostavovateľky Mgr. Evy Zacharovej Deti, poďte si zaspievať, ktorý vydalo NOC v roku 1998. Túto publikáciu by som chcela využiť pri zakladaní speváckych zborov na základných školách. Ďalšími podujatiami sú 47. ročník celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky mládežníckych zborov Mládež spieva v máji v Rimavskej Sobote, ktorý je venovaný stému výročiu narodenia hudobného skladateľa Zdenka Mikulu, a júlový týždenný Letný kurz zbormajstrov v Rimavskej Sobote. No a v októbri pripravujeme medzinárodné sympózium o zborovom speve Cantus Choralis Slovaca v Banskej Bystrici."

Aldous Huxley: Prekrásny nový svet, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2015

Orwell mal skvelého predchodcu

KNIHA TÝŽDŇA

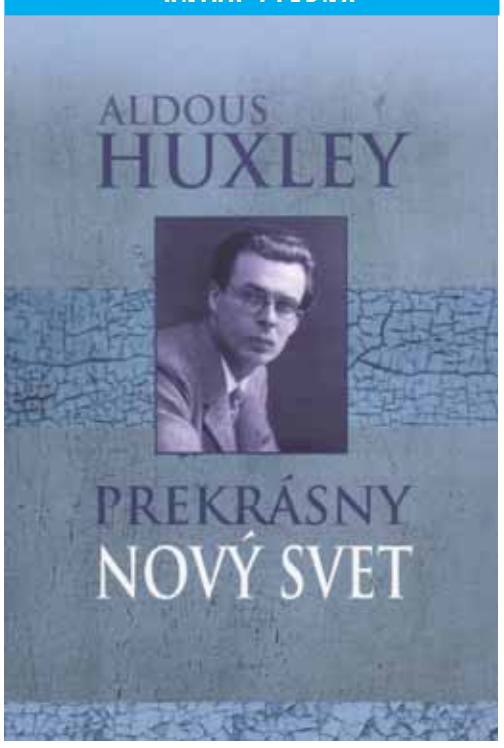

Skúmavky plné ľudských zárodkov na rozličné použitie. V roku 1932 v čase prvého vydania románu Aldousa Huxleyho Prekrásny nový svet ľudstvo ešte nemohlo tušiť, že by sa deti mohli narodiť zo skúmavky. Huxley ich pre svoj román potreboval preto, aby ukázal, že môže existovať absolútne riadená spoločnosť.

Do skúmavky s ľudským embryom sa jednoducho pridá potrebná substancia a je to. Akadémia emocionálneho inžinierstva dokáže vyrobiť šťastných ľudí pre akúkoľvek prácu. A keď sa predsa niekde v skúmavke stane chyba, pomôže tabletka soma. V Prekrásnom novom svete triumfujú výdobytky výsledkov výskumu v biológii, vo fyziológii i v psychológii.

„Len vďaka prostriedkom vied o živote možno kvalitu života radikálne zmeniť," tvrdí autor v predslove k druhému vydaniu knižky v roku 1946 a pokračuje: „Vedy o hmote možno použiť takým spôsobom, že zničia život, alebo sa vďaka nim stane život nemožne zložitý a nepríjemný, ale pokiaľ sa nevyužijú ako nástroj biológov a psychológov, nemôžu spraviť nič, aby zmenili prirodzené formy a prejavy samotného života." No priam prorocky upozorňuje na „nadnárodnú totalitu, ktorú priviedol k životu spoločenský chaos pochádzajúci z prudkého technického pokroku" , aby vzhľadom na potrebu efektívnosti a stability „sa vyvinula do tyranie blahobytu Utópie".

Inde Huxley zdôrazňuje: „Nepatríme sami sebe o nič viac, než to, čo vlastníme, patrí nám. Nestvorili sme sami seba, nemôžeme byť povýšení nad seba samých. Nie sme svojimi vlastnými pánmi. Sme Božím vlastníctvom." A práve v súčasnosti, keď sú tyranmi ľuďom vnucované experimenty sociálneho inžinierstva, nadobúda Huxleyho odkaz azda ešte väčší význam, ako mal pred osemdesiatimi rokmi.

Anna HROMJÁKOVÁ

NEKROLÓG

Začiatkom februára zomrel dlhoročný matičiar, predseda Okresnej rady Matice slovenskej Zlaté Moravce a predseda Miestneho odboru Matice slovenskej Hostie Michal Dodok.

Zomrel matičiar Michal Dodok

Po jeho náhlom a nečakanom odchode zostáva prázdno nielen v milujúcej rodine, ale aj medzi matičiarmi a priateľmi z okolia Zlatých Moraviec. Nebohého ako člena KR MS v Nitre poznali v matičnom hnutí aj inde na Slovensku. Mnohí si na ňom cenili priamosť, otvorenosť a odvahu otvorene a nahlas povedať vlastný názor. O dianie v Matici sa zaujímal až do posledných chvíľ svojho života. Ešte v novembri minulého roka sa aktívne zúčastnil na otvorenej diskusii matičiarov z okresov Nitra, Šaľa, Zlaté Moravce, Topoľčany a Šurany s podpredsedom MS J. Šimonovičom a so správcom MS M. Smolcom v Dome MS v Nitre.

Michal Dodok založil MO MS Hostie v roku 1969 a v roku 2008 prevzal aj funkciu predsedu okresnej rady MS. Dlhé roky sa venoval režírovaniu ochotníckeho divadla, najmä detských divadelných hier. V roku 2013 sa mu po dlhoročnom úsilí a prekonaní mnohých prekážok podarilo vydať Urbár, históriu obce Hostie. Z jeho skutkov i tvorby je zrejmé, že si ctil tradície aj dielo predkov, k čomu viedol aj svoje okolie. Záležalo mu na budúcich generáciách a pokračovaní matičných myšlienok v obci Hostie. Ako jeho priatelia a spolupracovníci sme potešení, že v jeho práci v miestnom odbore pokračuje dcéra Zuzka.

S úctou a vďakou
Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

HUMORESKA

Ako som sa, verím že navždy, odnaučil fajčiť

Človek je nádoba krehká, a preto sa na neho zakaždým prilepia kadejaké neresti. Nebol som výnimka. Ako mládenci v maturitnom ročníku sme začali koketovať s cigaretami. Páperie pod nosom nám nestačilo a žili sme v bludnej predstave, že až so zapálenou cigaretou v kútiku úst sme pre nežnejšie pohlavie skutočne neodolateľní. Niektorých z nás to tak chytilo, že by sa s cigaretou v hube najradšej aj bozkávali.

Ja osobne som cigaretový dych, na ktorý boli moji nefajčiarski rodičia citliví, maskoval tým, že som neďaleko rodičovského domu odlomil vetvičku tuje a usilovne ju požul. Mama sa občas čudovala ihličiu na mojich zuboch, no rázny koniec môjmu prefíkanému konaniu urobila suseda, ktorá sa k našim prišla sťažovať, že jej obžieram tuju.

Roky plynuli a môj cigaretový démon ma nie a nie opustiť. Zahniezdil sa, potvora, v mojich pľúcach aj v peňaženke. Keby platilo to známe, že každá cigareta je klincom do rakvy, tak by som za svoju doterajšiu fajčiarsku kariéru zásobil klincami slušne veľkú okresnú prevádzku na výrobu drevených „spacákov". Párkrát som sa s fajčením pokúsil rozlúčiť, no nedalo sa. Raz som vyšiel na dlhšiu prechádzku just bez cigariet a bez peňazí, aby som si ich nemohol kúpiť, a skončilo sa to tak, že som po hodine skočil za prvým väčším ohorkom cigarety na chodníku. Bezdomovec, ktorého som predbehol, sa za mnou ešte dlho vyčítavo pozeral.

Usiloval som sa aspoň pravidelne vetrať zadymené pľúca, a tak som pravidelne vyrážal na bicyklové túry do blízkeho lesa. Medzi nami fajčiarmi, po takej túre prvá cigareta zvlášť chutí. Robil som to tak dlho, kým som si pri jednej veľmi vydarenej jazde nezlomil nohu. Ležal som teda doma a pofajčieval, pokiaľ som nezistil, že mám prázdny balíček a moja drahá polovička je na služobnej ceste. Nič to reku, zavolám donášku pizzy, oni predsa majú v ponuke aj nápoje a najmä cigarety. O chvíľu bol u mňa rozvážač so škatuľou šunkovej pochúťky a s fľašou piva. Cigarety nedoniesol, lebo sa im minuli. Ďalší mládenec priniesol o hodinku ananásovú pizzu, a cigarety zasa nie. Objednaná značka práve nebola. Skoro som ho zaškrtil, ale bol nefajčiar, takže lúpežná vražda by nemala zmysel. Ráno ma moja polovička našla s piatimi škatuľami talianskeho národného jedla a na pokraji abstinenčného šoku za nikotínom.

Odvtedy som si vždy kontroloval počet cigariet v škatuľke. Aj minule idúcky domov. Bolo ich tam zo desať, takže som bol spokojný, kým ma nevyrušil akýsi piadimužík so žiadosťou o cigaretu. Odpáľ, skrčok, s nikým sa nedelím, odbil som ho ignorujúc fajčiarsku solidaritu. Lenže spoza rohu sa vynoril jeho stodvadsaťkilový a dvojmetrový kamarát. Odvtedy už dva týždne nefajčím. Pevne verím, že keď mi dajú dole drôty zo sánky, s fajčením znovu nezačnem.

Marek DANKO

Jozef Cíger Hronský ako novinár a publicista – k 120. výročiu narodenia

Lepšie zažať svetielko, ako preklínať tmu

Pavol PARENIČKA – Foto: archív SNN I. časť

„Novinár – to je veľmi široké slovo. Novinár môže byť i taký, aj onaký. Môže to byť človek, čo si dá natlačiť navštívenku s titulom, že je publicista a môže byť publicistom. Ale nikto sa nemôže sám vymenovať za slovenského novinára, darmo by si to i tisíc ráz pripisoval, nikdy slovenským novinárom nebude. Darmo by niekto sto rokov písal po slovensky, ak mu národ neprizná onen titul, nikdy ho mať nebude, lebo slovenský publicista to je iná vec. To je užší okruh ľudí, titul veľmi vyhranený, ktorý si hocikto prilepiť nemôže.“

Niektoré osobnosti predbehnú svoju dobu. Zvyknú sa nazývať nadčasové. Medzi takéto úžasné postavy svetového formátu sa zo slovenských dejín zaradil Jozef Cíger Hronský, ktorého 120. výročie narodenia si pripomíname 23. februára 2016. Na Hronskom je potešujúce, že jeho životné osudy a tvorivé aktivity sú nerozlučne späté s Maticou slovenskou. Preto aj v jej tlačovom orgáne Slovenských národných novinách uverejníme minisériu troch príspevkov o Hronského novinárskej a publicistickej tvorbe, ktorú sme nadpísali jeho citátom: Lepšie zažať svetielko, ako preklínať tmu.

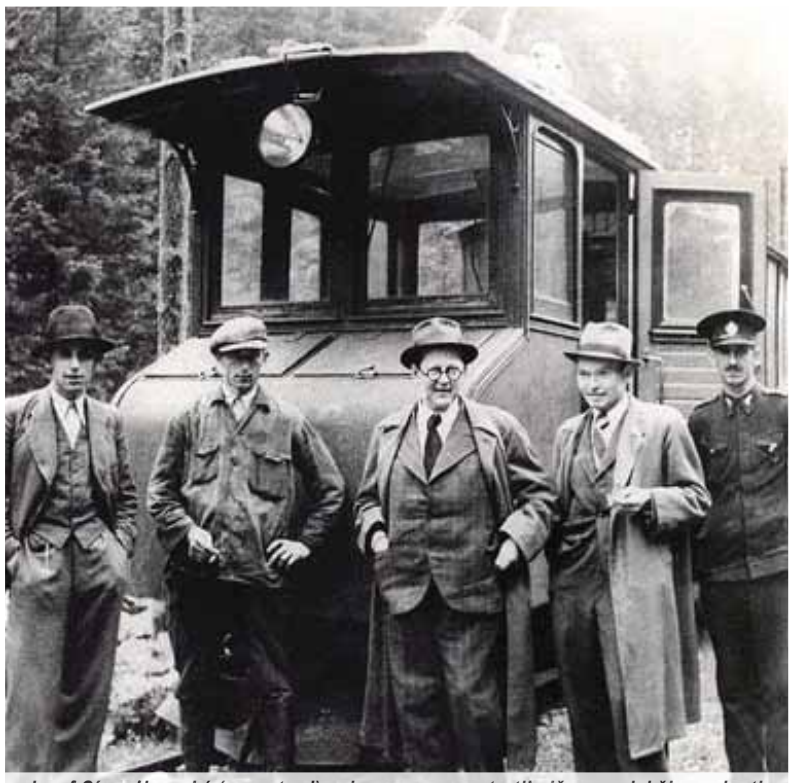

Jozef Cíger Hronský (uprostred) ani za morom nestratil nič zo svojej činorodosti.

■ RENESANČNÝ ČLOVEK

Uvedená sentencia vyšla tlačou 6. apríla 1960 v exilových novinách Slovák v Amerike, kde bol takto uvedený Hronského cyklus článkov. Vzhľadom na to, že Hronský o tri mesiace zomrel, presne 13. júla 1960 v argentínskom mestečku Luján, možno tento seriál v istom zmysle pokladať za jeho duchovný odkaz a testament. Mal vtedy šesťdesiatštyri rokov...

Narodil sa 23. februára 1896 vo Zvolene. Odvtedy sa odvíjal jeho neuveriteľne dramatický životný príbeh, pričom postupne sa vyprofiloval vo viacerých umeleckých smeroch a kultúrnych činnostiach na postavu svetového rangu. O takejto mnohodomej a úspešnej osobnosti sa zvykne hovoriť, že je renesančným typom človeka. A že sa ním Hronský skutočne stal, posúďme sami!

Bol vrcholným reprezentantom modernej slovenskej prózy ako autor desiatok poviedok, noviel a románov. Vynikol aj v oblasti detskej literatúry, v ktorej sa stal jedným z jej najpôsobivejších slovenských spisovateľov, pričom písal rozprávky a povesti, na ktorých vyrástli celé generácie našich najmenších. Venoval sa aj cestopisnej a dramatickej tvorbe. Ako organizátor kultúrneho života na Slovensku sa angažoval v rámci Matice slovenskej, kde vykonával funkciu jej hlavného tajomníka a v rokoch 1940 – 1945 aj správcu. Z Matice vybudoval supermodernú kultúrnu ustanovizeň so silnou inštitučnou základňou a širokým členským hnutím. Zaslúžil sa najmä o vznik polygrafického giganta svetovej úrovne – Neografie. V exile po roku 1945 sa popri literárnej aj spolkovej práci intenzívne a profesionálne zaoberal výtvarným umením, v ktorom dominovali maliarstvo, tvorba vitráží a textilné výtvarníctvo. A naďalej neustále písal do novín a časopisov, pričom na túto stránku jeho činnosti sa zabúda, aj keď bol i uznávaným a mienkotvorným novinárom a publicistom...

■ KAŽDÁ ŠTVRTÁ...

O novinárskej a publicistickej práci Hronského máme paradoxne najmenej údajov a hodnotení, i keď tieto žurnalistické aktivity možno celkom meritórne kvantifikovať vďaka bibliografickým súpisom. Aj po prvotne vykonanom heuristickom prieskume sa ukazuje, že každá štvrtá strana napísaná Hronského rukou bola uverejnená v periodickej tlači, teda v novinách a časopisoch. Tak sa aj on zaradil do okruhu ľudí a matičných prominentov hlinkovsko-rázusovskej orientácie, ktorí v hojnej miere prezentovali svoje názory a postoje, reagovali na mnohé aktuálne i historické podnety a problémy, aby bránili svoj milovaný slovenský národ, jeho samobytnosť a kultúru, pretože to bolo nutné, vyžadovala si to doba a tak im velilo svedomie. A Slovensko si to všimlo a cenilo si angažovanie svojich národne a autonomisticky orientovaných spisovateľov a vedcov v novinách. Preto Hronského, ale aj Jozefa Ambruša, Antona Augustína Baníka, Pavla Floreka, Františka Hrušovského, Viliama Kovára, Mila Urbana, Andreja Žarnova – ovenčilo titulom slovenskí novinári a publicisti.

■ KVALITNÁ PUBLICISTIKA

Hronského novinárske a publicistické aktivity treba rozdeliť na dve časovo limitované obdobia, pričom periodizačným medzníkom, ako aj jeho životným míľnikom sa stal prelomový rok 1945. Publicistikou sa Hronský, samozrejme, zaoberal pred týmto a aj po tomto letopočte, teda doma i v exile; príliš sa nemenila ani jej tematická náplň, tiež zostávala vysoká myšlienková i jazyková kvalita príspevkov a článkov. Výrazný posun však zaznamenala početnosť čitateľskej obce. Kedysi na Slovensku sa prostredníctvom desiatok novín a časopisov prihováral Hronský doslova celému národu, po roku 1945 len izolovaným slovenským diaspóram roztrúseným po slobodnom západnom svete. Navyše, v ňom sa slovenský exil, ktorý mal prívlastok ľudácky, rozčesol na dva nezmieriteľné tábory, a tým

Jozef Cíger Hronský

sa drobila i tak nepočetne vychádzajúca periodická tlač našich emigrantov. Aj z tohto dôvodu si Hronský smutne povzdychol: „Rád by som bol slovenským novinárom v tejto chvíli. V časoch na rázcestí, keď na predstaviteľov slovenského slova čakajú ešte väčšie ťažkosti, keď je otvorené slovo slovenské vo vyhnanstve. Keď je písať veľká zodpovednosť, ale aj veľká česť, neraz veľká obeť, ale aj veľké zadosťučinenie...“ Ale vráťme sa späť na začiatok!

■ ZAČIATKY A ŽÁNRE

Hronský časopisecky debutoval v roku 1920 v periodiku Hontiansky Slovák, ktoré sa tlačilo v kníhtlačiarni jeho svokra Antona Ružináka v Krupine. Postupne prispieval do vyše troch desiatok slovenských novín a časopisov. Je síce pravda, že väčšinou v nich uverejňoval svoju beletriu, teda básne, dramatické scénky, hry, poviedky, novely, úryvky z románov, povesti a rozprávky, ale popri tomto čistom a čírom slovesnom umení medzi jeho príspevky postupne pribúdali aj beletristické žánre publicistického štýlu typické pre noviny, ako boli jeho skvelé besednice, črty, fejtóny, glosy, humoresky, reportáže a úvahy.

Hronský najmä po príchode do Matice slovenskej sa od roku 1933 venoval aj analytickým žánrom publicistického štýlu.

■ TEMATICKÁ PESTROSŤ

Hronský sa vo svojich novinárskych a publicistických príspevkoch prednostne zaoberal matičnou problematikou, literárnym životom, kultúrou a osvetou, menej umením, z neho zvlášť divadelníctvom. Vynikol ako autor jubilejných článkov i nekrológov, populárno-náučnými staťami vzdelával, všímal si aj závažné spoločenské a politické témy. Skutočne neobyčajná tematická i žánrová pestrosť!

Ale bola to v prípade Hronského všetko publicistika? Veď napríklad niektoré jeho články o literatúre, o divadle či umení obsahovali pečať vedeckosti, stali sa klasickými esejami, teda prekonávali hranicu publicistiky a možno ich zaradiť na pomedzie umeleckého a odborného štýlu.

■ POLITICKÉ STANOVISKÁ

Hronský zabŕdol aj do politických tém, aj keď pomenej, kultivovane, svojím neopakovateľným spisovateľským rukopisom a bystrým naturelom, rozhľadom aj brilantným jazykom. Píšuc práve o jazyku, ale tiež o spisovateľovi, učiteľovi, národe, štátnosti, no aj o osobnostiach (ku všetkému treba pripojiť adjektívum vo forme epiteta constans slovenský), vlastne ani nikdy nemal politický úmysel, politikum z nich viac robila iba doba a rozličné okolnosti. Že sa Hronský verejne v novinách v roku 1932 postavil proti bohemizovaniu slovenčiny, že v následnej matičnej kauze o pravopisné pravidlá obhajoval proslovenské stanovisko, že nabádal kolegov od pera a spoza katedry, aby si uvedomili svoju rolu v národe a zohrali ju tak, ako im to káže slovenská história a tradícia, že sa napokon prihlásil k prvej slovenskej štátnosti z roku 1939, na tom nebolo, ba ani dnes z pohľadu súčasníka nemôže byť nič zlé, jednoducho tak sa prejavilo Hronského vlastenectvo. Proste cítil potrebu svoje názory ako národom všeobecne uznávaná autorita publikovať v periodickej tlači, tak aj tak učinil, rozvážne a rozumne, jedinečným a neopakovateľným štýlom, mohutným a ohromujúcim slovom, podobne ako v svojich umeleckých dielach.

■ REŠPEKTOVANÉ VZORY

Aj o kultúrnu nezávislosť slovenského národa sa bolo treba pobiť, aby sa stala imanentnou súčasťou národno-emancipačných a kultúrnopolitických úsilí autonomistického hnutia. V tomto boji viedli Slovensko dvaja jeho vodcovia, tribúni ľudu, ktorých si Hronský nesmierne vážil. Ako vrcholný reprezentant Matice týchto velikánov odprevádzal aj na ich poslednej ceste a potom za nimi žalostne smútil. Martina Rázusa Hronský nazval srdcom i ústami národa a nad jeho rakvou dojatý vyriekol tieto slová: „Predčasne onemela vzácna lutna a nebude už spievať tvrdú pieseň o tvrdom živote slovenskom. Stuhli poetove prsty, čo siahali na struny a čo vedeli sa zmeniť z tichého, jemného dotyku na kladivo a udrieť pravdou, keď bola pravda ubolená...“

Onedlho po Rázusovej rozlúčke zúčastnil sa aj na poslednej rozlúčke s Andrejom Hlinkom, aby túto osobnosť nad jej hrobom odpolitizoval. „Keď vydýchol naposledy,“ píše o Hlinkovi Hronský, „prestal byť straníkom aj v očiach tých, ktorí videli v ňom iba politického vodcu, a tak je to správne. Nezištný, obetavý, ba hrdinský život veľkého národovca vynútil si rešpekt, všeobecnú úctu, a kto sa bude v slovenskej histórii zapodievať významným rozhraním poroby a voľného slovenského života, nebude môcť obísť postavu Andreja Hlinku.“

Toto Hronského hodnotenie asi netreba nijako zvlášť komentovať! Blýskalo sa na lepšie časy, s Hlinkovou smrťou sa akoby vykupiteľsky približovala na dosah ruky vysnená slovenská autonómia, a Hronský bol tuhý autonomista.

(Pokračovanie nabudúce)

BESEDNICA

Hyeny v ľudskej koži

Miroslav DRAKO

Dlhší čas premýšľam nad tým, ako bulvárni novinári svojimi písačkami ničia život niektorým osobnostiam. Navážajú sa najmä do tých, čo sú národne, proslovensky, prípadne proslovansky orientovaní. Keďže niektoré obete bulváru a mediálneho šikanovania poznám osobne alebo priamo od rodinných príslušníkov, aj keď nie som človekom, ktorý sa so svojimi názormi zdôveruje masovokomunikačným prostriedkom, tentoraz som sa rozhodol dať na papier pár úvah a poslať ich do vašej redakcie, ktorú považujem za jedinú, čo nájde priestor aj na takéto príspevky.

Som presvedčený, že niet takého človeka, ktorý by nepoznal personifikovaný význam slova hyena. Áno, sú medzi nami takí jedinci, čo sa správajú k iným ľuďom alebo k celým skupinám či spoločenstvám tak ako v zvieracej ríši štvornohý tvor s týmto pomenovaním a neslávne známymi vlastnosťami. Ak takéto ľudské hyeny majú navyše naporúdzi masovokomunikačné prostriedky – tlač, rozhlas, televíziu a internet, alebo sú dokonca členmi redakčných svoriek patrične vycvičených svojimi chlebodarcami, uštvú hocikoho, čo ako je spočiatku fyzicky i duševne silný a disponovaný. Uštvú ho a dorazia nie fyzicky ako hyeny, ale psychicky a morálne, nie zubami, ale perom v bulvárnej tlači, britkým slovom v rozhlase a televízii, šírením štvavých, veľakrát neoverených klamstiev a informácií. A toto všetko robia väčšinou beztrestne, bez ohľadu na platné zákony o ochrane osobnosti, prezumpciu neviny, bez relevantných dôkazov získaných od príslušných inštitúcií a z dôveryhodných, overených zdrojov. Väčšinou ich majú od takých informátorov, ktorí sú ochotní za judášsky groš dosvedčiť aj to, že zatmenie mesiaca zapríčinil ten, ktorého majú pošpiniť...

Vieme si predstaviť, koľko takto osočených a zneuctených ľudí skončilo zlomených v opatere lekárov – v nemocniciach, na psychiatrických oddeleniach? Koľkí z nich majú trvalé následky – psychické traumy, problémy v zamestnaní, zničené vzťahy a iné ťažkosti? Vieme, koľkí z nich nezvládli toto bremeno a siahli si dokonca na život?

Všetci tí, ktorým môže byť bulvár ukradnutý, mali by sa zamyslieť nad tým, ako jeho žoldnierov demaskovať, zahanbiť pred verejnosťou a znemožniť tak, aby ich na šírenie špinavostí a podpásové útoky definitívne prešla chuť. Každý z nás, pre ktorého je poznanie pravdy zákon a má možnosť do takýchto prípadov akýmkoľvek spôsobom vstúpiť, by nemal váhať a postarať sa o zverejnenie nájdenej pravdy, zabrániť odhalenej hyene pokračovať v ukájaní jej zvrátených chúťok.

Ako ste si všimli, milí čitatelia, v tomto príspevku som neuviedol nijaké meno. Som totiž skalopevne presvedčený, že každý z vás si vie slovo obeť nahradiť nie jedným, ale mnohými menami, ktoré od konjunktúry bulváru u nás prenasledovali a vytrvalo prenasledujú ľudské hyeny.

Preto sa aj pýtam: hyeny alebo vrahovia?

Odpoveď si musí každý z nás dať sám a podľa nej sa zachovať k tým, ktorí sa pre špinavé peniaze zmenili na odporné, krvilačné beštie.

Matičiari z Valče sa radi vracajú k tradíciám

Páračky podľa tradície

JUDr. Mária ONDRÁČKOVÁ, tajomníčka MO MS vo Valči

Obec Valča, Miestny odbor Matice slovenskej vo Valči a Turčianske kultúrne stredisko v Martine usporiadali začiatkom februára v Kultúrnom dome vo Valči v rámci svojho programu Rok na dedine tradičné Páračky a svadobné zvyky.

Valčianski matičiari chcú touto formou priblížiť súčasnej generácii ľudové zvyky a tradície našich predkov. Podľa scenára predsedu miestnej matičnej organizácie Jána Lučana sa Páračky a svadobné zvyky konali na záver projektu Rok na dedine, keď predchádzajúce zvykoslovné pásma na jednotlivé ročné obdobia pripravili v priebehu minulého roka. S pásmom Páračky a svadobné zvyky sa predstavili po prvýkrát v novom poňatí. Omladený zbor v úzkej spolupráci s osvedčenými seniormi, starostlivo pripravená scéna s originálnymi historickými artefaktami z domácností zapôsobili na prítomných a vytvorili pôvodnú historickú atmosféru, ktorú umocnili originálne kroje. Dôkladne pripravený scenár pútavo moderovala Danka Berecová. Peter Kvasnica v úlohe ľudového rozprávača spomenul niekoľko nefalšovaných valčianskych zážitkov. Diváci videli priebeh páračiek, pytačiek, zásnub a svadby s čepčením. Scénky a spev nenechali prítomných bez odozvy. Spontánny spev v závere, poďakovanie všetkým, ktorí sa na tvorbe podujatia podieľali, z úst starostky. Jednotlivé scénky vďačné publikum odmeňovalo častým potleskom.

Valčianski matičiari predpokladajú, že s programom aj s možným doplnením potešia družobné matičné odbory a publikum v susedných obciach. Časť programu zaznamenala aj TV Turiec.

Slávnostná spomienka na 140. výročie úmrtia Jonáša Záborského

Ostrým zrakom prekutával biedu

Mária MURDZÍKOVÁ – Foto: autorka

Účastníkov spomienky na 140. výročie úmrtia Jonáša Záborského v Župčanoch privítal mrazivý januárový deň. Hostia spoločne s obyvateľmi tejto šarišskej obce neďaleko Prešova začali pietnu spomienku na národovca, literáta a dramatika svätou omšou v župčianskom rímskokatolíckom Kostole Nanebovzatia Panny Márie, ktorú celebrovali miestny duchovný správca Mgr. Ján Petro a prof. ThDr. Cyril Hišem, PhD., dekan teologickej Fakulty Katolíckej Univerzity v Ružomberku.

Pietna spomienka pri Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch.

Hostia na spomienkovej slávnosti.

Akademický duchovný v homílii vyzdvihol najmä Záborského obetavú dvadsaťtriročnú kňazskú službu. Po obrade sa prítomní presunuli k hrobu Jonáša Záborského. Člen Divadla J. Záborského v Prešove Peter Lejko zarecitoval báseň Ferdinanda Vokála Župčany a Jonáš Záborský. Predsedovia miestnych odborov MS zo Župčian, z Malého Šariša, Veľkého Šariša, Tulčíka, Ličartoviec a Prešova spolu s matičiarmi položili vence na hrob tejto významnej osobnosti dejín slovenského obrodenia.

„Bol mužom s myšlienkami jasnými, s tvrdými krokmi, s hlučnými slovami, s veľkými cieľmi, ktorý ostrým zrakom prekutával biedu v národe a nebál sa ju pomenovať...

■ ZÁBORSKÉHO ODKAZ

Spomienková slávnosť potom pokračovala v kultúrnom dome, kde boli prítomní aj starostovia obcí Malý Šariš, Medzany a Kojatice. Na obrade aj na slávnostnom akte sa zúčastnil tajomník SNS z Prešova Ing. Anton Demeter.

Profesor Cyril Hišem v prejave priblížil kňazské zastávky Jonáša Záborského aj jeho tvorivú púť v spojení s duchovnou službou a so službou národu. Podpredseda Matice slovenskej v Martine JUDr. Marián Gešper vo svojom vystúpení vyzdvihol genialitu a originálnosť tvorivých prístupov Záborského v literárnych, dramatických aj náboženských dielach.

■ NOVÍ JONÁŠOVIA...

„Potrebujeme nových Jonášov Záborských v zápase protirečivých síl o zachovanie identity nášho národa na jeho kresťanských základoch," zdôraznil M. Gešper. S pozdravným príhovorom vystúpil aj riaditeľ Divadla Jonáša Záborského v Prešove Mgr. Ján Hanzo.

Starosta Župčian PhDr. František Novotný tiež pozdravil prítomných i hostí a odovzdal auditóriu pozdrav od starostu zo Záboria pri Martine, ktoré je rodiskom J. Záborského. Predstavil aj ďalšie významné župčianske osobnosti, akými boli prof. Andrej Germuška, poslanec Slovenského snemu – básnik, spisovateľ, prekladateľ a historik (1902 – 1992, a ďalší nemenej významný rodák ThDr. Štefan Kollárčik (1796 – 1869), rožňavský biskup a Záborského súpútnik. Folklórny súbor Záborský v nasledujúcom kultúrnom programe prekvapil vysokou úrovňou profesionálneho spracovania tradícií a života na našich dedinách v minulosti. Potlesk a uznanie patrilo opäť obetavej vedúcej súboru Márii Germuškovej. Spomienkovú slávnosť moderoval miestny rodák MUDr. Martin Novotný, ktorý nezabudol pripomenúť obetavého matičiara, zosnulého Bartolomeja Hudáčka, ktorý neúnavne a obetavo dlhé roky pripravoval oslavy na výročia Jonáša Záborského v tomto jeho pôsobisku.

Matičný festival

Miestny odbor Matice slovenskej v Košiciach-Myslave usporiadal už jedenásty ročník krajského matičného festivalu amatérskeho divadla základných škôl z Košického a Prešovského kraja – Divadelné Košice Jozefa Adamoviča a Jula Zborovjana. Jeho spoluorganizátormi boli mesto Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach a ZŠ Postupimská, kde sa festival konal.

Festival otvorili študentky herectva Konzervatória Jozefa Adamoviča Michaela Bálintová s básňou od Janka Krála Kvet a Jozefína Talárová prednesom prózy od A. P. Čechova Úradníkova smrť. Na tejto veľkej matičnej prehliadke amatérskeho divadla sa zúčastnila takmer stovka ochotníkov z obidvoch krajov východného Slovenska. Kvalita vystúpení dala zabrať porote na čele s riaditeľom Konzervatória Jozefa Adamoviča Mgr. Róbertom Galovicsom, lebo vybrať najlepších vôbec nebolo ľahké, a tak na druhé a tretie miesta dali aj po dva divadelné súbory. Hodnotné ceny víťazom odovzdal predseda poroty spolu s dušou festivalu F. Mrvom.

Absolútnym víťazom XI. ročníka festivalu sa stali ochotníci z Cirkevnej základnej školy sv. Mikuláša v Prešove, ktorí súťažili s rozprávkovou hrou Trnky, brnky. Okrem hodnotných kníh z Vydavateľstva Matice slovenskej a farebných diplomov MS získali od generálneho riaditeľa firmy Lynx, s. r. o., Košice Ing. Róberta Kollára kvalitnú elektroniku. Okrem toho víťazi dostali aj Cenu primátora mesta Košice. Na druhom mieste skončili malí divadelníci zo ZŠ Ruskov a ZŠ Ľubotice.

Ochotníkom z Ruskova pripadla aj Cena Matice slovenskej. Na pomyslenej tretej priečke sa umiestnili Základná škola s materskou školou Bukovce a ZŠ s MŠ Helcmanovce.

O tomto matičnom festivale amatérskych divadiel informovala aj RTVS, ktorá na Dvojke odvysielala o podujatí zaujímavú reportáž. Poďakovanie za jeho vydarený priebeh patrí aj vedeniu ZŠ Postupimská v Košiciach na čele s riaditeľkou školy Mgr. Katarínou Benkovou, ktorá vedno s pedagógmi zabezpečila podmienky na uskutočnenie festivalu v divadelnej sále tejto školy.

Ako potvrdili, všetci sa už teraz tešia na dvanásty ročník festivalu.

František MRVA

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Zasadala Vedecká rada Matice slovenskej

V stredu 17. februára 2016 sa zišla v Bratislave na svojom prvom zasadnutí novo konštituovaná Vedecká rada Matice slovenskej (VR), ktorú tvorí jedenásť členov. Nechýbajú medzi nimi významní slovenskí historici, literárni vedci, jazykovedci a vysokoškolskí pedagógovia. Hlavnou úlohou VR bude iniciovanie, posudzovanie a schvaľovanie koncepcie výskumu vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS, posudzovanie a schvaľovanie ich výhľadových plánov, hodnotenie výročných správ a správ o činnosti vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS za štvorročné obdobie medzi valnými zhromaždeniami MS. Na návrh predsedu MS Mariána Tkáča bol do funkcie predsedu VR jednomyseľne zvolený prof. PhDr. Róbert Letz, CSc., podpredsedom VR sa stal doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD. Členovia VR sa po schválení Štatútu VR podrobne zaoberali plánom činnosti vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS v roku 2016 s výhľadom do roku 2017. V rámci bohatej a inšpiratívnej diskusie rezonovali mnohé otázky týkajúce sa prehĺbenia rozvoja vedy v podmienkach MS, jej systematickej propagácie a prezentácie. Osobitnú pozornosť venovali členovia VR problematike financovania matičnej vedy a výskumu, edičnej činnosti a jubileám významných osobností a udalostí našich národných dejín.

Peter CABADAJ

Spomienka na Nádašiho-Jégého

Oravské kultúrne stredisko, Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne v spolupráci s Maticou slovenskou a Národnou bankou Slovenska pripravili spomienkové podujatie pri príležitosti 150. výročia narodenia Ladislava Nádašiho Jégého. Spomienka na slovenského spisovateľa, autora divadelných hier a lekára sa uskutočnila v priestoroch Oravskej knižnice v Dolnom Kubíne v stredu 24. februára. Historik a riaditeľ Oravskej knižnice Peter Huba priblížil pohľad na dolnokubínsku spoločnosť v prvej polovici 20. storočia. Pavol Parenička z Matice slovenskej sprítomní Jégého v biografických súradniciach a vedecký tajomník Matice slovenskej Peter Cabadaj priblížili tohto prozaika generácii neskorého realizmu v jeho tvorbe.

(r)

POZVÁNKY

Prezentácia monografií B. Michalíka: Akulturačné procesy v prostredí dolnozemských Slovákov a kol. autorov pod vedením J. Čukana Vojlovica: Kultúrne tradície Slovákov v Banáte; 22. 2. 2016 14.45 h, Akropola, Hodžova 1, Nitra. Prezentácia je spojená s diskusiou s predstaviteľmi slovenskej menšiny v Rumunsku.

Dielne ľudových zručností počas jarných prázdnin – D MS Galanta 22. – 26. 2. 2016; 9 – 12 h. Program: paličkovanie, modelovanie z hliny a tkanie náramkov, určené pre žiakov ZŠ.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Anglická kráľovná a Matica

Hádam sa raz naučíme pozerať na udalosti vo svete z nášho hľadiska: aké je to, čo sa deje, pre nás Slovákov? Dobré alebo zlé? Robia tak iní, mali by sme aj my. Napríklad Angličania.

Keď ich premiér David Cameron vyrokoval pre nich „úľavy“ z členstva v Európskej únii: nikdy euro, nikdy Schengen, menej sociálnej podpory prisťahovalcom z členských štátov Únie, náš premiér si vydýchol, že sme Britániu udržali. Je to však pre nás vskutku dobrá správa? S predchádzajúcim šéfom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí sme „snívali“ o tom, či by zamestnávateľské štáty nemali umožniť svojim zamestnancom z ostatných európskych štátov, okrem toho, čo im poskytujú, aj možnosť vzdelávania sa ich detí v materinskom jazyku. Ak platia Slováci (ale aj iní) dane napríklad v Británii, prečo by ich deťom nemohla Británia zaplatiť hodiny slovenčiny v školách? Vlak sa však zrejme pohol opačným smerom.

Ktovie, ako napriek tomu všetkému dopadne referendum o vystúpení Británie z Európskej únie. Bude sa konať ešte pred naším vstupom na európsky „veliteľský mostík“ – 23. júna. A ktovie, čo sa dovtedy udeje u nás. Pred voľbami napínajú svaly osobitne učitelia. Chvália sa, že počas štrajku neodučili štyristotisíc hodín! To predsa nie je na chválu, ale na potrestanie! Blížia sa maturity a naši „drahí“ najmä na vlastné vrecká zameraní učitelia vyzývajú aj maturitné ročníky, aby aspoň v piatok nechodili do školy! Takú egoistickú nehoráznosť by zrejme inde nestrpeli. Akoby jeden majdan spred dvoch rokov u východných susedov nestačil.

Porovnávať Slovákov s Angličanmi začal už Ján Čaplovič v 19. storočí. Slovákov označil za Angličanov Uhorska pre ich podnikavosť, obchodovanie, pltníctvo, vynaliezavosť pri výrobe, umné roľníctvo. „Slováci tak ako aj Angličania putujú často vo veľkých alebo v malých húfoch a osídľujú sa v lepších krajoch,“ napísal.

A ešte...? Zatiaľ čo nám takí podobní Angličania majú kráľovnú, my máme Maticu. Anglická kráľovná je úctyhodná, tradičná a konzervatívna „inštitúcia“, a ani ona sa všetkým Britom nepozdáva. Naša Matica je zhruba to isté, ale predsa len je to neporovnateľne demokratickejšia ustanovizeň. U nás sa nič nededí, matičné orgány sú volené. A Matica stojí náš slovenský štát neporovnateľne menej peňazí ako Britov ich kráľovná. Drahší je u nás aj Andrášiho formát Nikto nie je dokonalý.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

V Istebnom založili Miestny odbor Matice slovenskej

Na Orave rozširujú matičné rady

Pavol STUCHLÝ, predseda MO MS Istebné Foto: Dušan SABOL

S cieľom podporovať a pestovať vlastenecké cítenie najmä u mladej generácie, ale aj s prihliadaním na historické paralely kultúrneho a spoločenského odkazu našich predkov sa 13. februára 2016 v Istebnom na Orave uskutočnila Ustanovujúca členská schôdza MO MS. Na ustanovujúcej schôdzi sa zúčastnilo 18 občanov. Prítomní „už matičiari“ si zvolili výbor a schválili plán práce na tento rok. Za predsedu si zvolili Pavla Stuchlého, podpredsedom organizácie sa stal Dušan Sabol a tajomníčkou Lýdia Fačková – starostka obce. Diskutujúci vyjadrili jednomyseľnú podporu programu Matice slovenskej a prejavili nadšenie pre možnosť získať dotácie na projekty realizované v roku 2016.

Keďže v Istebnom si tento rok pripomínajú 700. výročie prvej písomnej zmienky, ešte pred slávnostnou schôdzou usporiadali na počesť tejto udalosti zimný prechod istebnianskou dolinou, na ktorý prišlo vyše stodvadsať záujemcov. V skutočne zimných podmienkach absolvovali na lyžiach dvadsaťdvakilometrový pochod v lesnom teréne. Podujatie v spolupráci s obecným úradom pomohli zorganizovať aj budúci členovia Miestneho odboru Matice slovenskej. Ako ukázal aj počet zúčastnených na akcii, v Istebnom sa sformovala agilná matičná organizácia.

Podpora miestnej a regionálnej kultúry dvomi percentami z daní

Možnosť ako získať prostriedky

Pavol MIHÁL, riaditeľ Inštitútu vzdelávania MS

Miestne odbory Matice slovenskej, odbory Mladej Matice, záujmové odbory Matice slovenskej a iné matičné subjekty s právnou subjektivitou si môžu aj v tomto roku samy svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarobiť si na svoju činnosť. Poslúži na to podpora miestnej a regionálnej kultúry s názvom Zarob si sám.

2%

Stačí osloviť fyzické a právnické osoby, teda pracujúce osoby, podnikateľov, čo podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie prostredníctvom zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje dve percentá z daní, teda asignáciu dane. Tieto dve percentá z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2016 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda dvoch percent.

Darcu to nič nestojí, venuje iba časť toho, čo by inak musel odviesť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí. Namiesto toho venuje dve percentá z daní na vašu činnosť, na vaše kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vykonáva vaša miestna matičná organizácia, a tým robí dobré meno Matici slovenskej.

A ako získate svoje získané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS? Každá fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vyplní vami priložený formulár. Vy tieto formuláre do 31. mája 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení vám bude na účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.

ČITATEĽSKA SÚŤAŽ

Teší nás, vážení čitatelia, ako sa od nového roka rozbieha táto kontaktná rubrika a aký záujem o ňu prejavujete. Znamená to, že radi súťažíte, navyše ak za svoju odpoveď môžete získať pekné ceny – väčšinou z produkcie vydavateľského domu Matice slovenskej alebo zo Spolku slovenských spisovateľov. Aj v tomto čísle je dosť článkov a publicistických materiálov, ktoré priam núkajú svoj obsah do otázky.

Ostaneme však verní našej matičnej problematike a spýtame sa vás, ktorý význačný matičný predstaviteľ v tomto roku slávi svoje významné výročie a aké?

Otázky nám podľa zvyklosti posielajte na už známu adresu, ktorú uverejňujeme zakaždým v tiráži našich novín, s označením Čitateľská súťaž našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

27. februára

– stodvadsať rokov, čo sa narodil skvelý organista, hudobný skladateľ a zberateľ ľudových piesní Fraňo Dostalík (1896 – 1944)

– desať rokov od smrti maliara a grafika Ferdinanda Hložníka (1921 – 2006), brata prof. Vincenta Hložníka

29. februára

– pred sto osemdesiatimi rokmi sa v Pukanci narodil Eugen Ňári 1836 – 1914), popredný slovenský archeológ a priekopník historického výskumu nálezísk na našom území, zakladateľ Gemerského múzea v Rimavskej Sobote

1.marca

– štyristopäťdesiat rokov od svadby uhorského magnáta Františka I. Rákociho a Heleny Zrínskej, dcéry chorvátskeho bána, čím sa v roku 1566 spojili dva najbohatšie rody v Uhorsku; František I. Rákoci len v jednom zo svojich sídel v Blatnom Potoku mal 762 sluhov a telesných strážcov

– pred sto sedemdesiatimi rokmi (1846) sa začala premávka na konskej železnici z Bratislavy do Trnavy, cesta trvala štyri hodiny, bratislavská stanica dodnes stojí na rohu Krížnej a Legionárskej ul. a využíva sa ako spoločenské klubové priestory

– sto sedemdesiat rokov, čo sa narodil Eugen Ruffinyi (1846 – 1924), spoluobjaviteľ Dobšinskej ľadovej jaskyne

– tri roky po tzv. februárovom víťazstve sa natoľko zhoršilo verejné zásobovanie, že sa v roku 1951 (pred 65 rokmi) musel obnoviť povojnový prídelový režim na základné potraviny; každý občan mal právo na istý počet lístkov na mäso, cukor, múku a pod., zvlášť boli lístky na jedlá s mäsom v reštauráciách, čašníci si museli strihať z lístka bločky po sto gramoch mäsa, osobitné boli tzv. V-bony na nákup vlneného ošatenia a vlnenej priadze

2. marca

– sedemdesiat rokov, čo začalo svoju činnosť Ukrajinské národné divadlo v Prešove (1946) premiérou hry M. Starického Oj, nechoď, Hricko, na priadky!

– šesťdesiatpäť rokov od smrti jednej z najpopulárnejších detských spisovateliek Ľudmily Podjavorinskej (1872 – 1951), občianskym menom Riznerová, ktorá celý život strávila v Bzinciach pod Javorinou a Novom Meste nad Váhom; v našej literatúre má zakladateľský význam jej tvorba pre deti, nesmrteľné sú jej básnické príbehy Zajko-Bojko, Škovránok, Zvonky, Čin-Čin i jej rozprávková tvorba (napríklad zbierka Klásky), veľa jej diel zhudobnili alebo zdramatizovali ešte aj päťdesiat rokov od ich vzniku

3. marca

– sto tridsaťpäť rokov od smrti spisovateľa a dlhoročného redaktora Národných novín Mikuláša Štefana Ferienčíka (1825 – 1881)

4. marca

– sto deväťdesiatpäť rokov od narodenia priekopníka slovenskej telovýchovy, hasičstva a charity Ferdinanda Martinenga (1821 – 1895); na jeho počesť sa dnes volá známa charitatívna a kultúrnoosvetová spoločnosť

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTPz 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26€, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.